

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

9 ВЕРАСНЯ 2017 г. СУБОТА №174 (28538)

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

Дарагія сябры!
Ад усёй душы віншуем вас са святам — 950-гадовым юбілеем беларускай сталіцы.
Сучасны Мінск — найбуйнейшы палітычны, эканамічны, культурны і дзелавы цэнтр краіны. Гэта надзвычай прыгожы горад з асаблівай душэўнай атмасферай, у якім хочацца жыць, вучыцца, працаваць, гадаваць дзяцей. У гісторыю нашай сталіцы ўпісана нямала гераічных і трагічных старонак. Але кожны раз, прайшоўшы праз суровыя выпрабаванні, горад адраджаўся, станавіўся больш веліччым. І сёння з горадасцю носіць ганаровае званне «горад-герой».

Захоўваючы сваё непаўторнае архітэктурнае аблічча, Мінск з кожным годам развіваецца, пры-

растае новымі жылымі кварталамі, культурнымі і спартыўнымі аб'ектамі, утульнымі паркамі і скверамі.
І ўсё ж галоўнае багацце, душа нашай сталіцы — гэта людзі. Упэўнены, што дзякуючы вашым талентам, дарагія мінчане, вашым смелым ідэям, працавітасці і гасціннасці горад стане яшчэ больш прыгожым і ўтульным.
Жадаю паспеху, здароўя, дабрабыту і новых здзяйсненняў. Няхай вынікі вашай працы стануць прадметам гордасці ад будучых пакаленняў жыхароў беларускай сталіцы.

**Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА.**

ГАНДЛЁВАЯ СІСТЭМА ў ВЁСКАХ УДАСКАНАЛІЦЦА**Кіраўнік дзяржавы патрабуе якаснага абслугоўвання сельскага насельніцтва**

Яшчэ падчас пятага Усебеларускага народнага сходу Аляксандр Лукашэнка агучыў ідэю падтрымкі сельскіх населеных пунктаў. Сутнасць у тым, каб узровень жыцця ў вёсцы нічым не саступаў гарадскому. Ад тэорыі мы пераходзім да практыкі. Учора Прэзідэнт правёў рабочую сустрэчу з бізнесменам Паўлам Тапузідзісам, старшынёй Савета дырэктараў кампаніі «Тытунь-Інвест», падчас якой абмяркоўвалі пытанні комплекснага гандлёвага абслугоўвання сельскіх населеных пунктаў.

Яшчэ раней кіраўнік дзяржавы адзначыў, што вёскі — нават зусім маленькія — можна адрадыць. Асабліва калі бізнесмены, уплывовыя дзяржаўныя асобы не будуць забываць пра свае карані.

— У мяне няма прывычкі пра нешта для сябе прасіць, ніводны бізнесмен пра гэта не скажа, — адзначыў Аляксандр Лукашэнка ў пачатку размовы. — Тым не менш я падумаў пра тое, што ўсё-такі гэта не на страту будзе, калі мы рэалізуем той праект, пра які некалі дамаўляліся. Для мяне гэта вельмі важны праект у сферы гандлёвага абслугоўвання нашага насельніцтва, асабліва сельскага.

Жыхары вёскі робяць вялікі ўнёсак у развіццё эканомікі краіны, забяспечанне яе харчовай бяспекі. Але самі аказваюцца ў менш выгадным, у параўнанні з гараджанамі, становішчы ў плане зручнасці набывання пэўных тавараў.

— Несправядліва, — упэўнены кіраўнік краіны. — Разумею, што там логістыка, яшчэ нешта, і, натуральна, патрэбна канкурэнцыя. Не скажу, што нам патрэбна замена белкаапсаюзаўскаму гандлю, не. Патрэбна канкурэнцыя, каб мы бачылі рэальную карціну.

Звяртаючыся да Паўла Тапузідзіса, Прэзідэнт нагадаў, што папрасіў яго спланаваць у адным з раёнаў Беларусі вось такую сетку абслугоўвання. У адказ было паабяцана, што гэта будзе па цэнах ніжэйшых, чым існуючыя.

— Ужо ёсць аграгарадкі, яны стабільныя і пастаянныя, яны заўсёды — не думаю, што нехта гэту сістэму зламае. Зразумела, што і ў раённым цэнтры павінен быць годны гандлёвы цэнтр, які будзе размеркавальным цэнтрам па ўсім раёне. У аграгарадках павінен быць меншы магазін, але прыстойны. Там людзі павіны купіць усё, што іх цікавіць. Гэта значыць, тавар, які ёсць у Мінску, павінен быць даступны і для нашых вясцоўцаў.

СТАР. 2

АФІЦЫЙНЫ ВІЗИТ У ІНДЫЮ

Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка 11—12 верасня зробіць афіцыйны візіт у Рэспубліку Індыя, паведамілі ў прэс-службе беларускага лідара.

Кіраўнік дзяржавы правядзе перагаворы і шэраг афіцыйных сустрэч з кіраўніцтвам гэтай краіны, у тым ліку з Прэзідэнтам Рамам Натхам Кавіндам і прэм'ер-міністрам Надэндрам Модай. Будзе абмяркоўвацца развіццё беларуска-індыйскага супрацоўніцтва, галоўным чынам у гандлёва-эканамічнай, палітычнай, навукова-тэхнічнай, гуманітарнай і турыстычнай сферах. На перагаворах плануецца абмеркаваць і ўзаемадзеянне Беларусі і Індыі ў фармаце еўразійскай інтэграцыі, новыя магчымасці для інвестыцыйнага супрацоўніцтва. Бакі таксама абмяняюцца меркаваннямі па актуальных пытаннях міжнароднага парадку дня. Адначасова з візітам Аляксандра Лукашэнкі ў Нью-Дэлі адбудзецца Індыйска-беларускі бізнес-форум, на якім пройдуць перагаворы паміж прадстаўнікамі дзелавых колаў.

Запад-2017**ДЗЕЛЯ МІРУ І БЯСПЕКІ**

На наступным тыдні, 14 верасня, пачынаецца сумеснае стратэгічнае вучэнне Узброеных сіл Беларусі і Расіі «Запад-2017». Беларуская-расійскае вучэнне носіць выключна абарончы характар і не нясе ніякай пагрозы ні для суседніх краін, ні для еўрапейскай супольнасці ў цэлым.

Як паведамілі ў Міністэрстве абароны, яно дазволіць на практыцы ўдасканаліць механізм сумеснага выкарыстання абароннай інфраструктуры ў інтарэсах забеспячэння ваеннай бяспекі Саюзнай дзяржавы і стварыць умовы для больш эфектыўнага забеспячэння нацыянальнай бяспекі, незалежнасці і тэрытарыяльнай цэласнасці Беларусі.

Практычныя дзеянні войскі ў асноўным будуць адпрацоўвацца на тэрыторыі нашай краіны, акрамя таго, будуць задзейнічаны тры палігоны Расійскай Федэрацыі. У вучэнні возьме ўдзел каля 12 700 беларускіх і расійскіх ваеннаслужачых. Пры гэтым на тэрыторыі Беларусі рэалізуюцца пастаўленыя задачы будзе каля 10 200 чалавек, а таксама 370 адзінак бранятанкавай тэхнікі, да 150 адзінак артылерыі і рэактыўных сістэм залпавага агню, звыш 40 самалётаў і верталётаў. Назіраць за вучэннем «Запад-2017» будуць прадстаўнікі міжнародных арганізацый, а таксама ваенна-дыпламатычнага корпусу замежных дзяржаў, акрэдытаваных пры палітоўскай сваіх краінах у Беларусі. Дадаткова чакаецца прыбыццё ваенных назіральнікаў з Латвіі, Літвы, Польшчы, Украіны, Эстоніі, Швецыі і Нарвегіі.

Завяршыцца вучэнне 20 верасня. Па яго заканчэнні да 30 верасня асабовы склад, узброенне, ваенная і спецыяльная тэхніка Узброенных Сіл Беларусі вернуцца ў пункты пастаяннага дыслакацыі, а вайсковыя часці і падраздзяленні Узброенных Сіл Расіі пакінуць тэрыторыю нашай краіны.

Вераніка КАНЮТА. kanyuta@zviazda.by

СА СВЯТАМ, РОДНАЯ СТАЛІЦА!

Фота: Аляксандр МЕШЧУК

«ГОРАД, У ЯКІМ КАМФОРТНА ЖЫЦЬ!»

Напярэдадні святкавання 950-годдзя сталіцы старшыня Мінгарвыканкама Андрэй ШОРАЦ адкрыта адказаў на шматлікія пытанні аб развіцці горада і крыху — аб асабістым.

— Андрэй Віктаравіч, якім кірункам у развіцці Мінска ў найбліжэйшы час будзе ўдзяляцца асабліва ўвага?

— Думаю, мы будзем развіваць комплексна, з улікам павышэння якасці гарадскога асяроддзя. Мы хочам, каб у горадзе было камфортна і зручна жыць. Гэта парк, развіццё экалагічных праектаў, зніжэнне руху транспарту — трэба яма мага больш гараджан заахоўваць карыстацца грамадскім транспартам. Тая ж выдзеленая паласа для яго дазваляе перамяшчацца па горадзе хутчэй, чым на сваім аўто. Калі людзі зразумюць, што працэс і танней, пакінуўшы машыну на пераходнай паркоўцы, дабрацца куды трэба на грамадскім транспарце, ён зойме дамінуючую пазіцыю. Мы пачынаем укараняць

Фота: СЕЛІГА

электробусы, ужо два маршруты запущаны. Бачым, што гараджане станюць адчуваць аб новым відзе транспарту, так што будзем здымаць кантактную сетку ў іншых раёнах горада і замяняць тралейбусныя маршруты электрычнымі.

І, вядома, як і заўсёды, асабліва ўвага аддаецца сацыяльнай і будаўнічай сферы. Аб'ёмы будаўніцтва жылля будуць паступова скарачацца, хутка будуць уведзены ў эксплуатацыю два буйныя комплексы «Маяк Мінска» і «Мінск-Мір» — горад у горадзе на 300 гектарах. Будзем дапамагаць аблыканкаму развіццё Рудзэнск пры наўнянасці адпаведнага плана і часткова Смалявічы. Што да інфраструктуры, то працягнем узводзіць тыпавыя праекты садоў і школ, якія мы навучыліся будаваць з апырджаннем тэрмінаў. Таксама ў наступ-

Чаму? Таму што менталітэт нашага чалавека такі: мы павіны прыехаць з пункта А ў пункт Б за мінімальна кароткі час. На жаль, так не атрымаваецца. Тыя заторы, якія здараюцца ў нас у час лік, сігналізуюць аб тым, што трэба мяняць транспартныя патокі. Мы ўжо робім невялікія крокі ў напрамку змянення руху ў цэнтры, і яны нікому не перашкаджаюць.

Актыўна будзем зараз Першае транспартнае кальцо. Я ўпэўнены, што, скончыўшы работы і ўкараніўшы новыя, у тым ліку інтэлектуальныя, схемы кіравання транспартнымі патокамі, мы разгрозім цэнтр. Ёсць і іншыя цікавыя прапановы, напрыклад, «Мінская спадчына» распрацоўвае праект, як зрабіць Камсамольскую і Рэвалюцыйную вуліцы часткова пешаходнымі са скразным рухам па адной паласе. Думаю, гэта тэрыторыя таксама стане цэнтрам прыцягнення гараджан і гасцей.

СТАР. 5

ЦЫТАТА ДНЯ

Андрэй РАЙКОЎ, міністр абароны:

«Падрыхтоўка да вучэнняў «Запад-2017» ужо завяршылася. Разгортванне сістэмы кіравання завершана 13 верасня, а 14-га мы прыступім да выканання задач сумеснага стратэгічнага вучэння. Ваеннаслужачыя ўжо выведзены ў раёны выканання вучэбна-баявых задач. Выконваецца аб'яднаная камандавання рэгіянальнай групы войскаў».

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 09.09.2017 г.

Долар ЗША	1,9206
Еўра	2,3138
Рас. руб.	0,0336
Укр. грыўня	0,0737

Рынак працы**Гатэлі чакаюць... кухараў**

Наколькі запатрабаваны спецыялісты з прафесійнай адукацыяй?

Мода на палогоўную вышэйшую адукацыю прайдзе, пэўна, яшчэ не хутка. Сёлетая, напрыклад, 76 працэнтаў выпускнікоў мінскіх школ вырашылі працягнуць навучанне ва ўніверсітэтах. Але на рынку працы ёсць попыт не толькі на работнікаў з дыпламамі ВНУ. Калі патрабаванне да вышэйшай адукацыі ўтрымліваюць 23 працэнтаў вакансій, то патрабаванне да прафесійна-тэхнічнай і сярэдняй спецыяльнасці — 42 працэнтаў.

Машыністы цеплаваза — 1500 рублёў

Згодна з аналізам Міністэрства працы і сацыяльнай абароны, самыя папулярныя рабочыя прафесіі ў горадзе — прадавец, швачка, кіроўца аўтамабіля, бетоншчык і муляр. У сельскай мясцовасці найбольш не хапае трактарыстаў, апэратараў машынага даення, жывёлаводаў, кіроўцаў аўто.

Вакансій па рабочых спецыяльнасцях дастаткова, — запэўнівае кіраўнік агенцтва па працуладкаванні «Работа для ўсіх» Наталія РЫБАК. — Да нас нават людзі амаль не звяртаюцца па падобныя месцы: самастойна знаходзяць работу. А вось прадпрыемствам часам не хапае працоўных рук, просяць дапамагчы набраць персанал.

СТАР. 2

ХРОНІКА АПОШНІХ ПАДЗЕЙ**Меркель лічыць, што хрысціянская культура застанеца вызначальнай для Германіі**

«Гэтыя карані, натуральна, і надалей будуць мець вырашальнае значэнне для нашай краіны», — сказала канцлер. У той жа час яна нагадала, што ў ФРГ пражываюць каля 4 млн мусульман. «І яны ўносяць уклад у нашу развіццё, і сёння, само сабой зразумела, з'яўляюцца часткай Германіі, характарыстыкай наша грамадства», — адзначыла Меркель.

Канцлер падкрэсліла, што «на ўсіх грамадзян у аднолькавай меры і без выключэнняў распаўсюджваюцца каштоўнасці і палітычныя асновы закона». «Яны не толькі прапісаны: яны з'яўляюцца асновай нашага суіснавання», — падкрэсліла Меркель.

Сенат павысіў столь дзярждоўгу ЗША для неадкладнай дапамогі пацярпелым ад урагану

Верхняя палата кангрэса ЗША — сенат — ухваліла выдзяленне дадатковых сродкаў у памеры 15,25 млрд долараў для ліквідацыі наступстваў урагану «Харві». Адначасова сенатары дазволілі часова павысіць ліміт запасычаннага федэральнага бюджэту ЗША на тэрмін да 8 снежня гэтага года, перадае «Голас Амерыкі».

Разнае знайшоў падтрымку сенатараў ад абедзвюх партыяў — «за» прагаласавалі 80 чалавек, 17 выступілі супраць.

Напярэдадні прэзідэнт Трамп правёў сустрэчу з лідарамі абедзвюх партыяў у кангрэсе, абмеркаваўшы меры, якія дазваляць працягнуць фінансаванне дзейнасці федэральнага ўрада ў наступныя тры месяцы і павысіць дазволены ўзровень дзяржаўнага доўгу ЗША.

Нагадаем, што ахвярамі «Харві» ў ЗША сталі 50 чалавек, а памер шкоды ад урагану і выкліканых ім паводкаў ацэньваецца ў суму да 180 млрд долараў.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ**На Сонцы новая буйная ўспышка**

На Сонца ўвечары ў чацвер, 7 верасня, адбылася чарговая буйная ўспышка. За дзень да гэтага спецыялісты зафіксавалі ўспышку бала Х9.3, якая стала самай магутнай за апошнія 12 гадоў.

Магутнасць новай успышкі спецыялісты ацанілі як Х1.3 (літара Х абазначае самую магутную з магчымых сонечных успышак, лічба паказвае яе інтэнсіўнасць). Усяго за 7 верасня адбылося 11 успышак класа С і вышэй, гаворыцца ў паведамленні. Апошняя серыя выбухаў на Сонцы пачалася 4 верасня. Спачатку было зафіксавана пяць успышак класа М магнутнасцю чатыры-пяць балаў, 6 верасня адбылася ўспышка Х2.2, затым — магутная Х9.3. Апошняя ўспышка такой сілы на Сонцы назіралася 7 верасня 2005 года.

У Лабараторыі рэнтгенаўскай астраноміі Сонца ФІАН адзначаюць, што ўзровень успышаквай актыўнасці склаў 10,3. Такое значэнне знаходзіцца па-за межамі звычайнай калеравай шкалы, якая налічвае пяць значэнняў (ад зялёнага да жоўтага, аранжавага, чырвонага і максімальнага, фіялетавага, узроўняў актыўнасці Сонца) і адпавядае так званаму чорнаму (найвышэйшаму) узроўню актыўнасці.

Па словах расійскіх вучоных, апошняя магутная ўспышка на Сонцы здольная прывесці да адмоў касмічнай тэхнікі і сістэм сувязі.

З-за магутнай успышкі на Сонцы ў найбліжэйшыя дні не варта садзіцца за руль і лятаць на самалётах. Аб гэтым заявіў вядучы навуковы супрацоўнік Пулскаўскай абсерваторыі Георгій Ганчароў. «Калі ў вас ёсць магчымасць сёння, заўтра, паслязаўтра не ляцець на самалёт, не плыць на падводнай лодцы, не садзіцца за руль, — трэба гэта выкарыстаць», — сказаў вучоны.

«Я зноў выбіраю «Звязду»**«З нецярпеннем чакаю, калі яна з'явіцца ў паштовай скрыні»**

Анатоль ВЯЛІЧКА, крэйзавец, настаўнік гісторыі з Любані:

«Мы з жонкай і душой і сэрцам знітаваныя са «Звяздою». Выпісваем газету ўжо шмат гадоў. Па-першае, таму што яна на матчынай мове. Па-другое, гэта дарадца і гістарычны сведка падзей. Тут можна прачытаць пра славытых людзей нашага краю. У тым ліку пра тых, хто стаў ля вытокаў беларускасці. Мне вельмі падабаюцца матэрыялы пад рубрыкай «Падарожжа праз 100-годдзе». Чытаю аб чым пісала «Звязда» і настальную. Паколькі я служыў у беларускай ваеннай акрузе, з задавальненнем праглядаю праект «Плацдарм». Прыемна, што маю магчымасць даведацца са старонкаў любімай газеты, чым сёння жыве наша армія. Вельмі цікавая была рубрыка «Простыя рэчы». Я выразаў усе нататкі — і пра ходнікі, і пра дрот, і пра капліш, і пра бульбу, і пра сала, і пра каўбасы... Цэлы альбом атрымаўся. Часам дастае і перачытаю, унукам раскажваю... З цікаўнасцю разгавядаю крыжаванкі, якія

прымушаюць паразважаць. І для дома вельмі шмат парад і пра здароўе чытаю. «Звязда» — гэта сапраўдны жыццёвы альманах, летапіс нашай радзімы. Ды і прыходзіць амаль кожны дзень, за выключэннем выхадных. З нецярпеннем чакаю, калі яна з'явіцца ў паштовай скрыні. А нядзюна ў «Сямейнай газеце» пад рубрыкай «Фотаздымкі з гісторыяй» выйшла мая нататка пра сям'ю Мігун з вёскі Дварэц. Дык для мясцовых жыхароў гэта была цэлая падзея, чыталі, абмяркоўвалі.

У свой час я прымаў актыўны ўдзел у арганізацыі мерапрыемства з нагоды адкрыцця ў вёсцы Дварэц памятнай дошкі на хаце Марфы Мігун, дзе ў гады вайны падпольна друкавалася «Звязда». Пасля гэтага знітаваўся з газетай душой і сэрцам. Сам жыву цяпер у Любані. Але, як толькі ёсць вольная хвілінка, еду ў любімы Дварэц. Мая Кацярына Данилаўна (жонка. — Аўт.) ро-

дам з гэтай вёскі. Яна таксама з захапленнем чытае «Звязду». Часам мяне просяць правесці экскурсіі турыстам, раскажаць ім пра Дварэц, востраў Зыслаў... Нядзюна дзетка з Расіі, яны тут на Любаншчыне адпачывалі, вадзілі па тых мясцінах, дзе друкавалася ў гады вайны «Звязда».

Пазнаёміўся я са «Звяздой», як пачаў працаваць у саўгасе «Гарадзяціны» сакратаром партыйнай арганізацыі. Выпісваю родную газету на роднай мове, тым самым паказваю прыклад іншым. Памятаю, мы ўсім перадавікам гаспадаркі разам з грамадай людзей падпіску на «Звязду», на цэлы год. Дарылі былі задваленныя. Добра, каб і сучасныя ідэолагі былі кіраўнікамі арганізацый перанялі гэтую добрую традыцыю».

Занатавала Надзея ДРЫНДРОЖЫК.

ЗВЯЗДА
«Да чытацца з любовію!»

ПАДПІШЫСЯ — І ВЫЙГРАЙ ЛЯДОЎНЮ АБО ВЯНДЛЯРНЮ
Ідзе падпіска на «Звязду» на IV квартал 2017 года!

ЗАСТАВАЙЦЕСЯ З НАМІ — БУДЗЕ ЦІКАВА!

ГАНДЛЁВАЯ СІСТЭМА Ў ВЁСКАХ УДАСКАНАЛІЦЦА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Пасля раённых цэнтраў і аграгарадкаў ёсць яшчэ трыці «ўзровень» — гэта вяселья, якія былі калісцыя цэнтрамі калгасаў, саўгасаў.

— Яны застануцца, — падкрэсліў Прэзідэнт, — і там ёсць магазіны — ва ўсіх. Іх трэба або прывесці ў парадак, або лабудоваць просценкі магазінчык. І яшчэ адзін узровень — чацвёрты — гэта маленькія вёсачкі, іх калісцы называлі перспектыўнымі. Я зараз агіту вас, бізнесменаў, каб вы прыехалі ў сваю вёсачку і некае яе адрадылі. Мне казалі, што каля тысячы такіх бізнесменаў, якія хочучь адрадылі гэта сваё «радвое гняздо».

Такім чынам, прасочваецца і выбудоўваецца выразная сістэма абслугоўвання насельніцтва.

— Пачнём з гандлю, — лічыць Аляксандр Лукашэнка. — Упэўнены, што пасля з'явіцца жаданне ў бізнесменаў у гэтай сістэме рэалізоўваць нейкія іншыя паслугі аж да паштовых, банкаўскіх і гэтак далей. Можна, новыя нейкія віды з'явіцца. Можна, нейкія рэчы, што датычацца бытавога абслугоўвання. Не на паверхні ляжыць гандлёвае абслугоўванне. Гэты блок пытанняў я не проста хацеў бы з табой абмеркаваць, а хацеў бы, каб ты годна рэалізаваў — без усялякай прамарнацыі, бо ты як прыватнік свае грошы траціць упустую не будзеш і не павінен.

Пакуль плануецца стварыць такую сетку ў адным з раёнаў, пазней адпаведная практыка будзе перанесена на ўсю краіну.

У тэму

Павел ТАПУЗІДЗІС, старшыня Савета дырэктараў кампаніі «Тытун-Інвест», расказаў пра абмеркаванні абмеркавання з кіраўніком краіны праекта:

— Мэта такога праекта, які і скажаў Прэзідэнт, — давесці да жыхароў вёскі па магчымасці тыя ж самыя паслугі і іх узровень, што ёсць у горадзе. Задача заключваецца не ў тым, каб замяніць адну назву структуры на іншую, а прынесці ў гэту замену новы узровень абслугоўвання, большы асартымент у магазіны і змяніць сам падыход да таго, што ў вёсцы павінна быць, дапусцім, па наменклатурным спісе толькі 300 найменняў тавараў. Гэта няправільна.

Змяніць такую сітуацыю, на думку бізнесмена, цалкам магчыма.

— Праект прадуладвае будаўніцтва вялікага супермаркета — яно ўжо ідзе — у горадзе Шклове. Яго плошча — прыкладна тры тысячы квадратных метраў. А таксама будаўніцтва або замена тых магазінаў, што ёсць — каля 13 — у аграгарадках. Галаўны магазін у горадзе Шклове будзе гатовы летам 2018 года.

Надзея ЮШКЕВІЧ, yushkevich@zviazda.by

КАРЫСНА, АЛЕ НЕ ТАННА

Прадстаўнікі найбуйных вытворцаў садавіна-гародніннай прадукцыі і гандлёвых прадпрыемстваў краіны абмеркавалі праблемы, звязаныя з пастаўкамі вырашчанага на палетках у крамы Беларусі.

На Гомельшчыне, у кампаніі «Камбінат «Усход», адбылася агульная сустрэча і выстава ўсяго, што могуць выпускіць і перапрацоўваць нашы аграрыі. Дарэчы, такіх буйных прадпрыемстваў, як «Камбінат «Усход», у краіне сёння — больш за два дзясяткі. Гэтыя аграпрамысловыя маюць сучасныя лагістычныя цэнтры. З імі складана быць на адным узроўні, але ж, падкрэслівае намеснік прэм'ер-міністра Міхаіл Русыі, невялікія і сярэднія фермерскія гаспадаркі хутка будуць мець магчымасць здаваць оптам сваю сельскагаспадарчую прадукцыю ў спецыяльныя цэнтры:

— Стаіць задача — стварыць аптывыя цэнтры. Каб можна было спужаць перапрацоўваць і рэалізоўваць прадукцыю аграрыяў. Сёння можна казаць пра тое, што знайсці ўвасабленне ўсё асноўнае сельскагаспадарчыя праграмы. У краіне лабудаваны сучасныя сховішчы для бульбы і іншай гародніны. Гэта прывяло да скарачэння страт на 20—30% і ўтрыманню стабільнай цаны на працягу сезона. Да таго ж, у такіх цэнтрах, які тут, ёсць магчымасць прымяняць самыя розныя тэхналогіі перапрацоўкі. Некалі перад намі была пастаўлена задача: накарміць людзей. Людзі сёння накармлены. Наша краіна спакойна забяспечвае ўнутранага спажыўца самай разнастайнай прадукцыяй. Цяпер задача іншая: даць спажыўцу тое, што ён жадае. Гаворка пра тыя ж прадукты, але спецыяльна апрацаваныя, ачышчаныя, замарожаныя, у малой расфасцыі. Бульба можа быць шліфаваная, марожаная, чышчаная, у вакууме... Нам важна ведаць думку спажыўцы, каб разумець, куды далей рухацца.

Начальнік галоўнага ўпраўлення гандлю і паслуг Гомельскага аблвыканкома Аляксандр КАЧАН адзначае, што самая важная задача на сённяшні дзень — фарміраванне стабілізацыйных фондаў:

— Мы плануем, што нашы асноўныя культуры: бульба, капуста, цыбуля, морква, буркі будуць закладзены на ўзроўні мінулага года. Садавіны будзе закладзена больш на 11%, чым летас.

Між тым, **генеральны дырэктар Гомельскай абласной асацыяцыі вытворцаў плодаагародніннай прадукцыі Валерый ПАПКОУ** лічыць, што вельмі высокія тэмпы росту цен на тэхналагічныя складнікі сельскай гаспадаркі не адпавядаюць росту цен на рынку гародніны:

— На фоне невысокай пакупніцкай здольнасці насельніцтва атрымліваецца застой садавіны і гародніны ў сховішчах. І гэтым «саздэніваюць» буйныя гандлёвыя сеткі, якія закупляюць цыбулю і бульбу з Крывыя і Егіпта, а сваю прадаюць па цене, суднаснай з імпартаванымі аналагічнымі прадуктамі. Мы цыбулю адпускаяем оптам па 25 калеек за кілаграм. У буйных крамах яна каштуе да 90 калеек. Гэта надбавка куды вышэй за леташнюю — ад 30 да 50%. Атрымліваецца, буйныя гандлёвыя сеткі душаць і вытворцаў, і насельніцтва.

Дыскусія паміж вытворцамі і распаўсюджвальнікамі сельскагаспадарчай прадукцыі павінна быць на карысць канчатковага спажыўцы, адзначае Міхаіл Русыі. І абяцае, што яшчэ сёлета асоба бакі сустрэнуцца, каб яшчэ раз вызначыць меру адказнасці як гандляроў, так і ў пастаўшчыкоў вітаміннай прадукцыі для беларусаў.

Ірына АСТАШКЕВІЧ, iost@zviazda.by

Еўрагульні. Чакаем

ЯСЬ, АЛЕСЯ І НАВАТ БЕЛАРУСКІ ТРАКТАР

Беларусы актыўна ўключыліся ў вызначэнне талісмана II Еўрапейскіх гульніяў

Адкрыты рэспубліканскі конкурс на распрацоўку талісмана II Еўрапейскіх гульніяў у Мінску быў аб'яўлены яшчэ ў ліпені. Прыняць удзел можа любы ахвотны, для гэтага дастаткова прапанаваць ідэю, малюнак, а таксама імя. Талісман павінен адпавядаць алімпійскім каштоўнасцям і слогану «Bright Year, Bright You» («Яркі год, яркі ты»). Таксама ёсць і руская варыяцыя лозунга — «Время ярких побед», а беларуская гульчыца як «Час яркіх перамоў». Заяўкі прымаюцца сёлета да 15 лістапада, аднак цікавыя прапановы ёсць ужо зараз.

Як паведамілі ў Міністэрстве інфармацыі Рэспублікі Беларусь, на конкурс даслаюць свае варыянты як школьнікі, так і дарослыя, але хацелася б, каб у конкурс уключалася больш прафесіяналаў: мастакоў, дызайнераў. Работы, якія ўжо паступілі арганізатарам, вызначаюцца крэатыўнасцю і незвычайным падыходам аўтараў. Важна адзначыць, што будуць талісман павінен адпавядаць канцэпцыі лагатыпа Еўрапейскіх гульніяў, які быў прадстаўлены ў сярэдзіне лета. Нагадаем, што ідэяй да стварэння лагатыпа стаў лозунг «Ідзі за марай». Аб мары распавядае наша нацыянальная легенда — аб папараць-кветцы, якая квітнее ў летнюю ноч на

Івана Купалу. І ў таго, хто здолее яе знайсці, спраўдзяцца ўсе жаданні і мары. Так і атлеты з усіх куткоў Еўропы збяруцца ў Мінску ў чэрвені 2019 года, ідуць за сваёй марай, каб здабыць каштоўную ўзнагароду.

Ідзі, якія ўжо былі прапанаваны мастакамі, у асноўным звязаныя з нацыянальнай сімволікай нашай краіны, а таксама з вядомымі беларускімі брэндамі. Так, у якасці талісмана былі прапанаваны вясёлкі, бусел, трактар «Беларус» і іншыя цікавыя варыянты, паведамілі ў Міністэрстве інфармацыі.

Выбіраць талісман Еўрапейскіх гульніяў будзе спецыяльная лаявая журы, у склад якой увайдзюць вядомыя спартсмены, прадстаўнікі грамадскасці, дызайнеры, супрацоўнікі Нацыянальнага алімпійскага камітэта, розныя міністэрстваў і ведамстваў.

Часу яшчэ дастаткова, таму калі ў вас ёсць цікавая ідэя, то яе неабходна прапанаваць. Хто ведае, магчыма, менавіта ваш малюнак стане талісманам Еўрапейскіх гульніяў — 2019. Спрабуем!

Уладзіслаў ЛУКАШЭВІЧ, lukashevich@zviazda.by

Гатэлі чакаюць... кухараў

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Так, надаўна з Астрыўца вялікая заяўка прыйшла. Там патрэбны і зваршчыкі, і стропальшчыкі, і тынкоўшчыкі.

На думку Наталлі Рыбак, тым, у каго вышэйшая адукацыя, цяпер уладкавацца нават больш складана — вялікая канкурэнцыя. Перавагу дае, хутчэй, вопыт, а не дыплом.

Універсітэт моладзь часта выбірае таму, што спадзяецца на высокую заробкі пасля. Але рабочая спецыяльнасць можа карміць не горш. Напрыклад, у Оршы шукаюць машыністаў электравоза і цяплавоза на паўтары тысячы рублёў у месяц. Столькі ж можа атрымліваць праца ў Мінску (пры наяўнасці вопыту і кваліфікацыйнага асветлення). У Смалевіцкім раёне патрэбны слесары па рамонце аўтамабіляў і дарожна-будаўнічых машын і трактароў (5—6 разрад). Гатовыя плаціць 1400 рублёў. Заробак у тысячы абядаюць на асобных сталічных вакансіях токара, тынкоўшчыка, майстра электрамонтажных работ.

Інтэрэс з боку заказчыкаў кадрў

Пра запатрабаванасць выпускнікоў з прафесійнай адукацыяй мы пацікавіліся ў некаторых навуцальных установах.

У Мінскім дзяржаўным аўтамаханічным каледжы імя акадэміка М. С. Вясцоўскага, дзе надаўна пабываў Прэзідэнт, назіраюць устойлівы інтарэс да ўсіх спецыяльнасцяў — «аўтамабілебудаўніцтва», «гідрааэнаўтыкі», «мабільныя і тэхналагічныя машыны», «тэхнічная эксплуатацыя аўтамабіляў». Прычым яны карыстаюцца попыткам як у аб'ектыўна, так і ў заказчыкаў кадрў.

— Мы працуем па дагаворах на падрыхтоўку спецыялістаў і па заяўках арганізацый, — расказвае намеснік дырэктара каледжа па вытворчым навуцанні Віктар ІСАКАЎ. — Асноўныя прадпрыемствы, з якімі мы супрацоўнічаем, — гэта Мінскі аўтамабілевы завод, Мінскі завод колавых цагачоў, Мінскі моторны завод, «Амкадор-Белвар», Мінсктранс. Нашы хлопцы размяркоўваюцца таксама ў буйныя дылерскія цэнтры, на станцыі тэхнічнага абслугоўвання. У год мы супрацоўнічаем з 300—400 прадпрыемствамі.

Заробкі, на словах Віктара Ісакава, у маладых спецыялістаў розныя. Але

той, хто стараецца і ўдасканальвае свае навыкі, праз год пасля выпуску можа і да дзюво тысяч долараў атрымліваць.

У Мінскім дзяржаўным прафесійна-тэхнічным каледжы кулінары набор з кожным годам павялічваецца. Сёлета, напрыклад, замест 300 чалавек набралі 330, бо ад абітурыентаў было пададзе на пад 500 заяў. Вельмі карысталася попыткам такая інтэграваная кваліфікацыя, як кандытар-кухар. Сярэдні бал, каб паступіць на гэтую спецыяльнасць, быў вельмі высокі — 8,5. Каб пайсці, вучыцца на кухара, трэба было мець у атэстаце ў сярэднім 7,5, на афіцыйна і кухара дзятчачага харчавання — 6,5.

— Да нас ідуць матываваныя абітурыенты, — адзначае намеснік дырэктара каледжа па вытворчым навуцанні Святлана КУЛЯШОВА.

У год установа адукацыі супрацоўнічае са 100—150 прадпрыемствамі. З 25 заключаны дагаворы аб падрыхтоўцы спецыялістаў. У іх лік уваходзяць такія буйныя і вядомыя прадпрыемствы, як «Прэзідэнт-гатэль», гасцініцы «Мінск», «Вікторыя», «Марыёт», «Рэнасанс», «Пекіні», а таксама розныя рэстараны — «Бергама», «Ракаўскі бровар» і іншыя.

Цікава, што 80 працэнтаў навуцэнцаў каледжа — хлопцы.

— Напэўна, такая тэндэнцыя ва ўсім свеце: лепшыя кухарамі лічацца мужчыны, — каментуе Святлана Куляшо-

ва. — Гэта не такая лёгка прафесія, як здаецца. Цэлы дзень на нагах! А ў летні перыяд, калі ўключана ўсё цёплае абсталяванне, на кухні вельмі гарача.

Пра тое, што выпускнікі разбіраюцца хутка, чум і ў Пастаўскім дзяржаўным каледжы. Хлопцы пасля заканчэння гэтай навуцальнай установы ўладкоўваюцца трактарыстамі, кіроўцамі, слесарамі па рамонце аўтамабіляў. Дзяўчаты ідуць у кухары. Вельмі актыўна работнікаў бяруць сельскагаспадарчыя вытворчыя кааператывы.

— Нашы хлопцы становяцца пераможцамі раённых «Дажынак». Многія ў перадавіках ходзяць, — з гонарам кажа намеснік дырэктара каледжа па вучэбна-вытворчай рабоце Наталля ШЫЛЬКО.

Сёлета тут адкрылі падрыхтоўку ў звычайнай форме па спецыяльнасці «станочнік дрэваапрацоўчых станкоў». Кадры ўжо чакаюць два гарадскія мэблевыя прадпрыемствы. На звычайную форму каледж набірае яшчэ сацыяльныя работнікаў. Цяпер вось цэнтр занятасці Шаркаўскага раёна заказваў навуцчыя групы з 20 чалавек.

— Калі ў аснове ляжыць прафесійна-тэхнічная адукацыя, атрымліваюцца вельмі добрыя спецыялісты, — мяркую Наталля Шылько. — Бо калі дом пачынаюць будаваць з фундамента, ён трывала стаіць.

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ, lubneuskaya@zviazda.by

ФОТА БЕНТА

БУДЗЕ ЎРАДЖАЙ У 10 МЛН ТОН

Рыхтуемса да кірмашоў

Беларускім аграрыям засталася сабраць ураджай з 2% пасяўных плошчаў. Паводле аперацыйнай інфармацыі Мінсельгасхарча, на 8 верасня спецыялісты сельгасарганізацый убралі ўраджай збожжавых і зернебабовых культур (з грэчкай і просам) у памеры больш за 7,54 тысячы тон. Сярэдняя ўраджайнасць склала 35,7 ц/га.

Пакуль паўночны рэгіён спраўляецца з апошнімі гектарамі, на Гомельшчыне ўжо падлічылі, што валавы збор грэчкі ў вобласці будзе перавышаць леташні больш чым у тры разы. Паводле інфармацыі камітэта па сельскай гаспадарцы і харчаванню аблвыканкома пасевы грэчкі сёлета сканцэнтраваны ў чатырох раёнах: у Буда-Кашалёўскім, Жлобінскім, Рэчыцкім і Рагачоўскім, на долю якіх прыпадае больш за 65% плошчаў, адведзеных у рэгіёне пад гэтую культуру. Такая спецыялізацыя дазваляе сканцэнтравана тэхніку і рэсурсы, і тым самым больш эфектыўна і апэратыўна ажыццяўляць кантроль якасці выканання сельгасработ. Акрамя таго, гаспадаркі Гомельскай вобласці ўжо пачалі сфабу азімых на збожжа. Яе тэмпы некалькі ніжэйшыя за леташнія — ідзе адставанне ад графіка на 3—4 дні. Яно адбываецца з-за ападкаў — на працягу гэтага тыдня ў вобласці амаль штодня ідуць дажджы. Аднак аграрыі вобласці бачаць у гэтым і станочыя эфекты — змялі атрымлівае неабходную вільгаць, якой ужо некалькі гадоў запар у гэтых практычна не было.

Да змы і традыцыйных вясenskіх сельскагаспадарчых кірмашоў краіна гатова. Дарэчы, пра апошнія. Рэгіянальны вясenskі кірмашы прайдуць у буйных гарадах Мінскай вобласці. Паводле інфармацыі Мінаблвыканкома, першае з такіх мерапрыемстваў заплававана 30 верасня ў Барысаве. У гэты ж дзень кірмаш пройдзе ў Слуцку. Далей эстафету прымуць у Нясвіжы (22 кастрычніка), у Вілейцы і Жодзіне (28 кастрычніка). Прадуюць на іх будучы прадстаўніцкі арганізацыі адрозна некалькіх рэгіёнаў вобласці. Сезон вясenskіх кірмашоў у райцэнтрах пачнецца раней — 16 верасня. Мерапрыемствы будуць праходзіць па выхадных днях. Працягнецца кірмашы сезон да 4 лістапада.

Ілья КРЫЖЭВІЧ, kryzhevich@zviazda.by

Класныя навіны

НОВЫЯ АКЦЭНТЫ Ў ВІВУЧЭННІ ІНФАРМАТЫКІ

Па падручніку інфарматыкі, распрацаваным у БДУ, будуць вучыцца ўсе школьнікі краіны. Навучальны дапаможнік для сямікласнікаў надрукоўваць на папярочны носьбітах шматлікіх тыражом у лістападзе, але яго электронны варыянт ўжо даступны на партале Нацыянальнага інстытута адукацыі (<http://informatika7.by>).

Аўтарамі новага дапаможніка сталі загадчык кафедры дыскрэтнай матэматыкі і алгарытмікі факультэта прыкладнай матэматыкі і інфарматыкі БДУ Уладзімір Котаў, загадчык кафедры інфарматыкі Лілія БДУ Анжаліка Лапо і выкладчык той жа кафедры Алена Вайцяховіч.

Адметнасць новага навуцальнага дапаможніка заключаецца ў паралельным размяшчэнні тэарэтычнай і практычнай частак, бо ў класічных падручніках яны размешчаны паслядоўна. Як адзначылі аўтары, такі прыём дазваляе палепшыць успрыманне матэрыялу. А для яго замацавання кожны параграф завяршаецца пытаннямі і практычнымі заданнямі. Школьнікі змогуць іх выконваць як пісьмова ў сшытках, так і на камп'ютары. Для многіх заданняў падрыхтаваны спецыяльныя матэрыялы, якія можна знайсці на партале Нацыянальнага інстытута адукацыі. Пасля рэгістрацыі на www.edu.by навуцэнцы змогуць перайсці на рэсурс з дапамогай кода хуткага рэагавання (QR-кода), размешчанага ў папярочнай версіі выдання. Для гэтага неабходна усталяваць праграму-распазнавальнік на любую мабільную прыладу, дзе ёсць камера.

Трэба адзначыць, што ў курсе «Інфарматыка» адбыліся змяненні і ў змесце. Так, тэму «Прэзентацыяў» школьнікі будуць праходзіць цяпер у шостым класе. А сямікласнікаў чакаюць «Асновы логікі выказванняў і тэорыя мностваў». Школьнікі будуць вучыцца лагічным аперацыям, з дапамогай якіх складаецца заплыт. Ім будучы тлумачыць, якую логіку разумее камп'ютар і чаму ён выдае мора непатрэбнай інфармацыі. Дзякуючы такім ведам дзеці змогуць ствараць правільныя і эфектыўныя пошукавыя заплыты ў інтэрнэце.

Тэма «Асновы алгарытмізацыі» таксама з'явіцца ў абноўленым варыянце. Першым этапам у яе вывучэнні стане знаёмства з якой-небудзь праграмай, другім — яе працтанне і разуменне. На завяршальным этапе вучні змогуць напісаць праграму самастойна. Гэта і стане асноўным прынцыпам вывучэння праграмавання ў школе.

Надзея НІКАЛАЕВА, nikalaeva@zviazda.by

Фотавандроўка

На хрэсныя хадзі ў гарадах і вёсках збіраліся жыхары розных узростаў.

Дваццаць чатыры гады таму чытачы газеты «Звязда» ўпершыню прачыталі паведамленне пра экспедыцыю «Дарога да Святыняў», якая янае з сабою Дабратворны агонь, запалены ў Іерусаліме каля Гроба Гасподняга.

З таго часу экспедыцыя адпраўляецца ў дарогу штогод. Як знак веры, памяці і надзеі ў доўгі шлях паломнікаў бярэцца з сабою цудатворны Загор'е-Сталавіцкі абраз Пакрова Прасвятой Багародзіцы. Дзве святыні — Цудатворны абраз Дабратворны агонь супраджаюць паломнікаў усюды. Разам з імі адбываюцца набажэнствы ў гарадскіх і вясковых храмах. Імі асвячаюць школы, бібліятэкі, медыцынскія ўстановы, дамы ветэранаў, помнікі гісторыі, пахаванні воінаў і партызанаў. З гэтымі святынямі на спецыяльным транспарце экспедыцыя за гады сваёй дзейнасці праехала амаль 30 тысяч кіламетраў. Хрэсным ходам прайшла больш за 600 кіламетраў.

Званамі абвясцілі ў Астрыўцы прыбыццё экспедыцыі.

РАЗАМ ДА НАШЫХ СВЯТЫНЯЎ

Галоўнае, што сімвалізуе экспедыцыя, — нашу жывую сувязь са Святынямі беларускай зямлі. З кожным годам расце ўвага грамадства да мерапрыемстваў экспедыцыі, у якіх удзельнічаюць дзеячы культуры, мастацтва, навукі. Каля 400 такіх вядомых асоб адпраўляліся ў шматдзённыя павязкі па гарадах і вёсках Беларусі.

Уражвае і колькасць жыхароў шматлікіх населеных пунктаў, якія за мінулы час далучыліся да штогадовых хрэсных хадоў — больш за тры мільёны іх кроўчлікі поруч услед за Святынямі.

Мемарыяльны комплекс партызанскіх славы «Прачы» — месца сустрэчы ўдзельнікаў экспедыцыі са школьнікамі.

Сёлетні маршрут прайшоў па Мінскай, Брэсцкай, Гродзенскай, Віцебскай абласцях. Час прыбыцця паломнікаў у населеныя пункты быў узгоднены загадзя з кіраўніцтвам гарадоў і вёсак і мясцовымі храмамі. Пра «Дарогу да Святыняў» папярэдне паведамляла мясцовая прэса. Вясцючы і гараджане рыхтавалі сустрэчы гасцей па-святочнаму: з хлебам-салію, з народнай песняй.

Асобным знакам этапам усюды становілася ўрачыстая цырымонія пасадкі саду малітвы. Паломнікі разам з мясцовымі жыхарамі высаджвалі каля храмаў маленькія дрэўцы: яблынькі, дубкі, туі, клёны.

Былі сёлета і своеасаблівыя навіны ў праграме сустрэч. Так, напрыклад, з цікавасцю для гасцей і гаспадароў прайшла сустрэча ўдзельнікаў экспедыцыі на адной з пагранічных. Наведанне старажытных храмаў, дзе працуюць айнавыя рэстаўратары, значна пашырыла веды паломнікаў пра гісторыю праваслаўнай царквы на Беларусі.

Яўген ПЯСЕЦКІ, pyasecki@zviazda.by

ФОТА АЎТАРА.

Лампада Дабратворным агнём прынесена ў каліцу на Святое поле пад Баранавічамі.

■ Дзеці адной зямлі

СІМВАЛ ЕДНАСЦІ І СУПОЛЬНОЙ СПРАВЫ

Памятны знак «Беларусам замежка» ўрачыста адкрылі ў Траецкім прадмесці

Пра сімвалізм кола ў культуры беларусаў можна разважаць бясконца. Гэта і знак сонца, бясконцае жыццё, рух наперад. Суаднесены з карагодом — аднасці і супольнай справы. А ручнік, што яго абвівае, здаўна лічыўся сімвалам шляху, агульнай дарогі. Які нашы суайчыннікі праз розныя абставіны апянуліся за мяжой, гэты знак нібыта кажа: мы разам.

Выступае міністр культуры Барыс СВЯТЛОЎ.

— Памятны знак «Беларусам замежка» сімвалізуе рух наперад да ўмацавання незалежнасці Беларусі, — падкрэсліў падчас урачыстай цырымоніі адрацкі кампазіцыі **міністр замежных спраў Уладзімір МАКЕЙ**, піша БЕЛТА. — Ён таксама сімвалізуе нягледзячы шлях дочак і сям'ю Беларусі, якія жывуць у розных кутках свету, але захаваўшы любіць да Радзімы.

Адметна, што адкрыццё гэтай кампазіцыі адбылося менавіта сёлета, калі ўся краіна адзначае 500-годдзе беларускага кнігадрукавання. Можна заўважыць пэўную паралель з вобразам нашага асветніка Францыска Скарыны, які працаваў у розных краінах, але сваёй справай заўжды быў адданы роднай зямлі і народу. Аўтары скульптар Аляксандр Фінскі і архітэктар Армен Сардарав звярнулі ўвагу на адметнасць выбранага месца для ўстаноўкі помніка. Знак «Беларусам замежка» з'явіўся на беразе Свіслачы, у гістарычнай частцы сталіцы, дзе пачыналася жыццё горада.

Гэтае скрыжаванне часу, эпох і народаў можа стаць і сімвалам міжкультурнага дыялогу, падкрэсліў **міністр культуры Барыс СВЯТЛОЎ**. А кіраўнік арганізацыі «Беларусы Масквы», кандыдат гістарычных навук **Аксана СОЛАПАВА** заўважыла, што Беларусь сёння з'яўляецца адзінай дзяржавай, дзе ўстаноўлены падобны знак. Таму вельмі важна, каб дыялог паміж Беларуссю і нашай дыяспарай за мяжой развіваўся і пашыраўся на розныя сферы.

Бронзавае кола, дыяметрам тры метры, што стаіць на гранітным падмурку, стаячае выдатным упрыгожаннем Траецкага і, думаецца, не застаецца па-за ўвагай шматлікіх турыстаў.

Учора таксама адбылося 3-е пасяджэнне Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежка пры МЗС. Падрабязней пра гэта — у наступным нумары.

Марына ВЕСЯЛУХА. vesialuha@zviazda.by

Працяг эпохі Скарыны

14 верасня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі распачне сваю работу міжнародны кангрэс «500 гадоў беларускага кнігадрукавання».

Падзея досыць значная, паколькі для ўдзелу ў кангрэсе збяруцца навуковыя, грамадскія дзеячы, культурологі з розных краін свету, каб ушанаваць і Францыска Скарыну, і пільн яго працы, і параважаць пра ролю здзіўляючага беларускага першадрукара і асветніка ў развіцці кнігавыдання ва Усходняй Еўропе, ды іншых абсягах.

Арганізатары кангрэса — Міністэрства культуры і Нацыянальная бібліятэка Беларусі. Суарганізатары — Цэнтральная-Еўрапейская ініцыятыва (СЕІ), Біялітэчная асамблея Еўразіі (БАЕ), Міждзяржаўны фонд гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельнік СНД, Мяркуецка, што ўстае ў такім прадстаўнічым форуме прыме ўдзел звыш 600 навукоўцаў з 24 краін свету. У гэты ж дзень пройдуць і ўрачыстасці, звязаныя з 95-годдзем з дня заснавання Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Будзе адкрыта міжнародная выстаўка «Францыск Скарына і яго эпоха». Час, эпоха беларускага асветніка і першадрукара працягваюцца. А год 500-годдзя, год Францыска Скарыны некаторым чынам падсумоўваюцца.

Сяргей ШЫЧКО

■ Месцічы

БРАМА Ў НАЛІБАЦКУЮ ПУШЧУ

Вёска Налібакі адзначыла сваё 570-годдзе

У Стаўбцоўскім раёне, зрэшты, як і ў Мінскай вобласці, стала добрай традыцыяй правядзенне свята вёска. На дніх такога мерапрыемства прайшло ў вёсцы Налібакі, якую называюць варотамі ў пушчу з аднайменнай назвай. Ды і нагода для свята была добрая — 570 гадоў з дня заснавання вёскі.

Спачатку ў касцёле Унебаўзяцця Найсвяцейшай Панны Марыі адбылася святочная імша. Затым на могілках адкрылі кальварыю і асвяцілі крыж, які сімвалізуе перамогу жыцця над смерцю. Пасля для удзельнікаў свята прагучаў канцэрт духоўнай музыкі.

А далей свята завярталася. Вяскоўцаў і гасцей весялілі ансамблі «Церніца», «Арнамент», тэатр гумару «Канкан» ды іншыя творчыя калектывы. Кожны ўдзельнік тут знайшоў занятка па душы: дарослыя танцавалі, падпявалі самадзейным артыстам, ласаваліся мясцовымі пачатункамі, знаёміліся з выставамі народных майстроў, прадметамі побыту продкаў. Дзеці забавляліся на атрацыёнках, спаборнічалі паміж сабой у розных гульнях.

Такія святы — добрая нагода добраўпарадкаваць населеныя пункты, навесці глянцу на кожным двары, на тэрыторыях агульнага карыстання, лічыць старшыня Налібацкага сельвыканкама Аляксандр Пілінкевіч. Людзі пачалі рыткавацца да яго яшчэ з вясны: упрыгожвалі свае сядзібы кветкамі, фарбавалі агароджы, фасады дамоў, абразалі галіны дрэў, каці траву. На дапамогу стварэўшы быцькам прыязджалі дзеці з горада. Словам, кожны імкнуўся перамагчы ў конкурсе на лепшы падворак. Яго вынікі падарвалі на свяце, а за лепшае аздабленне гаспадарам уручылі каштоўныя падарункі, сувеніры, дыпломы.

Налібачане не толькі весяліліся, але і ўспаміналі сваё продкаў, гісторыю сваёй малой ра-

дзімы, якой вельмі ганарыцца. Упершыню назва вёскі ўзгадваецца ў летапісах пад 1447 годам. У свой час слава пра гэты населены пункт грывела па мяжой. Справа ў тым, што ў 1717 годзе Ганна Кацярына Радзівіл заснавала тут шклянна мануфактуру (гуту). Прадукцыю пастаўлялі не толькі ў Рэч Паспалітую, Расію, але і ў іншыя краіны Еўропы, дарылі магнатам, прыватным асобам, манархам. Напрыклад, польскі вялікі князь Літоўскі кароль Аўгуст Панятоўскі пасля

таго, як атрымаў у падарунак набор з налібацкага шкла, загадаў, каб у яго рэзідэнцыі больш шклом іншых вытворцаў не карысталіся. Шкляны посуд шліфавалі ў цэху, што размяшчалася недалёку ў вёсцы Янкавічы на беразе рэчкі Шуры. Абсталяванне прыводзілі ў дзеянне вады. Тут жа шліфавалі кандэляры, падсвечнікі, настольныя і насценныя лустэркі, пячаткі і дзяржні для зброі з каштоўных і паўкаштоўных камяню. Выпускі на заводзе і незвычайнай прыгажосці рубінавае шкло. Рэцэпт яго варкі трымаўся ў вялікім сакрэце. Вырабы аздабляліся ўзорамі, залатымі медальёнамі. На заводзе працавалі нямецкія спецыялісты. Але з цягам часу мясцовыя жыхары цэлым авалодалі такім майстэрствам. Сярод іх Павел Шумчык, Мацей Русак, Рыгор Клімовіч, Рыгор Аўчук, Мікалай Гайсюк і іншыя. Пасля адмены прыгоннага права стаў адчувацца дэфіцыт таннай рабочай сілы. І ў 1866-м прадпрыемства закрылі. Вырабы з налібацкага шкла ёсць у музеях Санкт-Пецярбурга, Масквы, Львова, Кракава, Варшавы, Гданьска, Вільноса і Каўнаса, у прыватных калекцыях, некалькімі экспанатамі валодае Нявясіцкі палац. У вёсцы Налібакі шэдэўры радзівілаўскіх гутнікаў шукалі даўно, але так нічога, не знайшлі. На жаль, гэты фірменны посуд не захаваўся і ў месцічы.

А вось пра тое, што ў 1830 годзе побач з мястэчкам быў адкрыты жалезны руднік, сведчаць вострыя каменчыкі з блакітным адценнем. Гэта адходы ад выплаўкі руды. Раней іх звозілі ў Нёман, у савецкія часы імі падсыпалі вуліцы і дарогі. А між іншым, яны ўтрымлівалі каля 60% жалеза. У 1852-м металургічная вытворчасць была прадстаўлена заводамі ў вёсках Рудна і Клячэцка. У розныя часы тут выпускалі чыгуначныя рэйкі, пракат, іншыя жалезныя вырабы. У сярэдзіне XIX стагоддзя

■ Факт

ПРАІНДЭКСАВАЛІ ТАРЫФЫ НА НЕКАТОРЫЯ ПАСЛУГІ

У Мінску з 8 верасня зменены тарыфы на жыллёва-камунальныя паслугі для насельніцтва, якія субсідуюцца дзяржавай. Адапаведнае рашэнне Мінгарвыканкама ад 24 жніўня 2017 года №2895 апублікавана сёння на Нацыянальным прававым інтэрнэт-партале.

У сталіцы тарыф на водаабеспячэнне паднялі з 0,5322 да 0,5748 рубля, на водаадвядзенне (каналізацыю) — з 0,3554 да 0,3838 рубля. Таксама ў Мінску тарыф на тэхабслугоўванне жыллага дома зацвердзілі на ўзроўні 0,1084 рубля за 1 квадратны метр агульнай плошчы жыллага памішанкі (было 0,1004), а тарыф на капітальны рамонт жыллага дома — 0,0953 рубля за квадратны метр агульнай плошчы жыллага памішанкі ў месяц (было 0,0883 рубля). Тарыф на тэхабслугоўванне ліфта складе 1,28 рубля за аднаго жыхара (было 1,19).

Нагадаем, што з 1 верасня для беларусаў вырасталі цэны на прыродны газ, аднак тарыфы на электрычную і цэплавую энергію. Індэксацыя прадудлежана пастаўнага Савета Міністраў ад 24 жніўня 2017 года №641. Такім чынам, за камунальныя паслугі спажывачы плацяць на 8% больш. Яшчэ адно павелічэнне кошту ЖКП чакае беларусаў і снежня.

Сяргей КУРКАЧ. kurkach@zviazda.by

ШТО НАША ЖЫЦЦЁ? ТОК-ШОУ!

Папулярны тэлеведучы Дамітрый Бакоў, які ў пачатку лета сьвішч з Белтэлердыёкамплані, вяртаецца на экран з новым праектам. Цяпер ён будзе весці на канале АНТ ток-шоу «Наша жыццё», якое стартуе ўжо ў наступны панядзелак, 11 верасня.

Новы грамадска-палітычны праект грунтуецца на абмеркаванні зладзённых рэчэй, якія датычацца літаральна кож-

нага. Прычым падкідаць тэмы для размовы, падкрэсліваюць стваральнікі праграмы, змогуць і самі глядачы. Першы ж выпуск будзе сімвалічна прысвечаны чарговай гадзіне тэратаў 11 верасня ў ШША, з якіх пачалася абсалютна новая старонка цяперашняй сусветнай гісторыі, і наогул пытанням бяспекі.

Вікторыя ЗАХАРАВА.

НЯШЧАСНЫ ВЫПАДАК НА ПАЛЯВАННІ

Інцыдэнт адбыўся ўвечары ў Смагонскім раёне паблізу населенага пункта Андрэўцы. Група паляўнічых вяла паляванне на вадаплаўную і балотную дзічыну. У нейкі момант адзін з іх пакінуў без нагляду сваю зараджаную гладкаствольную паляўнічую стрэльбу, прыставіўшы яе да дрэва.

Як паведамілі ў Дзяржінспекцыі, разам з паляўнічымі знаходзіўся іх таварыш — 57-гадовы непрацоўчы жыхар вёскі Гаран Смагонскага раёна, які не меў пры сабе дазвольных дакументаў на права палявання і паляўнічай зброі. Убачыўшы чараду качак, ён, скарыстаўшыся пакінутай без нагляду зброяй, зрабіў стрэл. Аднак па фатальным збегу абставін на лінію агню апынуўся адзін з паляўнічых. Зарад шроту пабіў розныя часткі цела 39-гадовага жыхара Маладзечанскага раёна. Атрыманьня ім цялесныя пашкоджанні эксперты аднеслі да катэгорыі цяжкіх. Пацярпелы — у медыцынскай установе на стаяцянарным знаходжанні.

Дзяржаўная інспекцыя аховы жывёльнага і расліннага свету пры Празвідэнне Рэспублікі Беларусь звяртае асабліваю ўвагу на парушэнні патрабаванняў правілаў бяспекі палявання з з'яўляюцца галоўнай прычынай усіх няшчасных выпадкаў на паляванні, у выніку якіх гінуць або атрымліваюць сур'ёзныя агнястрэльныя раненні людзі.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

■ На слыху

ГЭТА БЫЎ НЕ ТРУК...

У Заслаўі пацярпелі глядачы цырка-шапіто

Частка трыбуны для глядачоў абрунулася ў цырку-шапіто «Сір'юс» у Заслаўі. Надзвычайнае здарэнне адбылося ўвечары. Трыбуны паваліліся пры расаджванні глядачоў перад пачаткам выступлення.

У выніку здарэння пацярпелі шэсць чалавек: двое дзяцей і чвэрца дарослых, сярод якіх цяжарная жанчына, яе даставілі ў другі раздільны дом сталіцы. У Мінскую абласную бальніцу трапілі пяць чалавек. Ва ўсіх пацярпелых траўмы рознай ступені цяжкасці — удары пераломы. Пасля агляду 8-гадовай дзяўчынку 12-гадовага хлопчыка адпусцілі дадому. Двое дарослых таксама адмовіліся ад шпіталізацыі. Згодна з апошняй інфармацыяй, у бальніцы застаецца 62-гадовая пенсіянерка. Жанчына атрымала траўму, якая не пагражае яе жыццю. Стан пацыенткі здавальняючы, медыкі папярэдняе аб'явілішы вылісць жанчыну на наступным тыдні. Ідзе праверка ўсіх абставін гэта, што здарылася. Вядома, што гэта

было ўжо другое выступленне згаданага перасоўнага цырка ў Заслаўі. Упрыгожана Следства камітэта па Мінскай вобласці распачата крымінальная справа па факце здарэння ў цырку-шапіто ў Мінскай раёне.

Дапытваюцца сведкі, відавочныя, пацярпелыя, а таксама работнікі цырка і службовыя асобы. Следства запатрабавала ўсю неабходную дакументацыю па вырабе і эксплуатацыі цыркавага абсталявання, трыбуны для глядачоў, а таксама дакументы, якія рэгламентуюць тэхніку бяспекі па аказанні гэтага віду дзейнасці. Устануліваюцца прычыны і абставіны здарэння.

Сяргей РАСОЛЬКА. rs@zviazda.by

■ К@нтыненцы

«ПЯЦЁРКА» З ПЛЮСАМ

Чаго чакаць ад пашырэння БРІКС?

Днямі вектар глабальнай геапалітыкі зноў скіліўся ў бок Азіі. Калі быць больш дакладным, — да паўднёваітайскага партовага горада Сямён, дзе прайшоў IX саміт БРІКС. Дэвіз глабальнага форуму гучаў атымістычна: «Моцнае супрацоўніцтва дзелі светлай будучыні». На працягу дзесяцігоддзя БРІКС набраў насамрэч сусветную вагу і ўпэўнена рушыў наперад. Нядзіўна, што саміт у Сямёні выклікаў такую пільную ўвагу глабальнай супольнасці. Пакуль гэта аб'яднанне пяці краін з чатырох кантынентаў, аднак актыўна абмяркоўваюцца далучэнне шэрагу новых уплывовых гульцоў. Дык у якім жа фармаце будзе надалей развівацца БРІКС?

У пошуках процівагі

БРІКС (англ. BRICS — скарачэнне ад Brazil, Russia, India, China, South Africa) — група з пяці краін, куды ўваходзяць Бразілія, Расія, Індыя, Кітай, Паўднёва-Афрыканская Рэспубліка. Скарачэнне БРІК (BRIC) было ўпершыню прапанавана аналітыкам Джымам О'Нілам у лістападзе 2001 года ў аналітычнай запісцы банка Goldman Sachs, якая называлася «Цягліны для новай эканомікі». Спачатку ў адносінах да арганізацыі выкарыстоўвалася менавіта такая абрэвіятура. У сувязі з далучэннем ПАР 18 лютага 2011 года група пачала называцца БРІКС. Паслядоўнасць літар у абрэвіятуры мае значэнне не толькі мілагучнасцю, але і тым, што яна вельмі падобная на англійскае слова «bricks» — «цягліны». Такім чынам выходзіць вельмі сімвалічна, паколькі гэты тэрмін вызначае вытворцаў у якасці аб'яднаных групы краін, за кошт росту якіх шмат у чым будзе забяспечвацца перспектыва сусветнай эканомікі.

З'яўленне БРІКС стала заканамерным вынікам працэсу, які адбыўся ў канцы XX стагоддзя, калі ШША пачалі актыўна прэзентаваць на лідзіруючую ролю практычна ва ўсіх сферах сусветнага развіцця. Вельмі неадназначным было і стаўленне Захаду да краін, якія развіваюцца. Шмат каму з апошніх адмовілі ў доступе да перадавых тэхналогій, некаторыя былі пастаўлены ў нявыгадныя эканамічныя ўмовы ў выніку навязанага гандлёвага дамоваў, што тармазіла іх далейшае развіццё. Паўстапа аб'ектыўна неабходнасць стварэння калектывнай процівагі Захаду і замацаванню гегемоніі ШША.

Важкія «цягліны»

На долю краін, што ўваходзяць у БРІКС, прыпадае каля 30% тэрыторыі Зямлі (амаль 40 млн кв. кіламетраў), тут жывуць 42% насельніцтва планеты (каля 3 млрд чалавек) і ствараецца 22,3% сусветнага ВУП (16,4 трлн долараў). Бразілія, Расія, Індыя і Кітай вырабляюць каля 40% пшаніцы (звыш 260 млн тон), 50% свіняў (больш за 50 млн тон), больш за 30% мяса птушкі (звыш 30 млн тон), 30% ялавічыны (каля 20 млн тон) ад агульнасусветнага паказчыка. У краінах БРІКС засяроджана 32% (звыш 0,5 млрд га) ворных зямель планеты. Яі ўпэўнена большыя, гэтыя дзяржавы валодаюць значным інтэграцыйным патэнцыялам, рэалізаваная якая дае магчымасць больш эфектыўна ўплываць на глабальныя працэсы.

Кожная з краін-удзельніц мае сваю спецыфіку нацыянальнай гаспадарчай сістэмы. Выгаднае становішча ім забяспечвае наяўнасць

як магутнай эканомікі, так і вялікай колькасці важных рэсурсаў. Спалучэнне патэнцыялу і магчымасцяў краін БРІКС, па ацэнцы экспертаў, у стане забяспечыць ім здольнасць супрацьстаяць крызісным працэсам у сусветнай эканоміцы. Што, дарэчы, яскрава праявілася ў крызісныя 2008—2009 гады, калі дзяржавам удалося адносна хутка аднавіць узровень валавага ўнутранага прадукту, які знізіўся. Яі вядома, сусветны ВУП з 2000 па 2010 гады ўзрос амаль удвая, пры гэтым развіццё краіны павялічылі адпаведны паказчык толькі на 61%, а эканоміка краін БРІКС узрасла ў 4,2 раза.

Дзяржавы атрымалі пэўны перавагі ў мадэрнізацыі і развіцці сваіх нацыянальных эканомік за кошт узаемадзеяння ў рамках гэтай інтэграванай структуры. Так, Індыя змагла істотна рэструктурызаваць сваю эканоміку і прывесці прыватнае прадпрыемства вытворчасці і атрымаць доступ да новых тэхналогій. Па а'б'ём ВУП гэтая дзяржава цяпер уваходзіць у лік вядучых краін свету. Кітай, нягледзячы на відавочныя поспехі ў развіцці нацыянальнай эканомікі, мае патрэбу ў пошуках новых рынкаў збыту і надзейных пастаўшчыкоў сыравіны. Яго ўдзел у аб'яднанні дазваляе вырашыць гэтыя задачы з улікам геаграфічнага становішча і наяўнасці прыродных рэсурсаў у іншых дзяржаў-удзельніц. Для ПАР узаемадзеянне з краінамі БРІКС, паводле ацэнак экспертаў, становіцца адбылася на развіцці многіх сфер эканомікі, прычым гэтыя інвестыцыі і дасягненні атпымальнага балансу ў структуры знешнеэканамічнай дзейнасці. Расія, якая валодае значнымі запасамі прыродных рэсурсаў і салідным навукова-тэхнічным патэнцыялам, з'яўляецца прывабнай для прытоку інвестыцый у розныя сектары эканомікі. Асабліва актуальным гэта становіцца цяпер, ва ўмовах вагання цен на нафту і дзёночых з боку Захаду санкцыі, якія дыктуюць неабходнасць дыверсіфікацыі эканомікі. Бразілія ж, у сілу збалансаванасці яе эканомікі з развітым машынабудаваннем і сельскай гаспадаркай, ажыццяўляючы ўзаемадзеянне з партнёрамі на БРІКС, на праве разлічвае на

прыцягненне інвестыцый і новых тэхналогій. Такім чынам, відавочная эканамічная мэта-згоднасць удзелу для ўсіх гэтых краін. Нездарма Канферэнцыя ААН па гандлі і развіцці (ЮНКТАД) апублікавала даклад, паводле якога краіны аб'яднання ўваходзяць у топ-5 дзяржаў, якія транснацыянальныя карпарацыі лічаць найбольш прывабнымі месцамі для размяшчэння будучых замежных інвестыцый. Па прагнозах экспертаў, да 2050 года на долю «пяцёркі» будзе прыходзіцца ўжо больш за 40% сусветнага ВУП. Міністр замежных спраў Расіі Сяргей Лаўроў заявіў аб тым, што краіны аб'яднання дамагаюцца рэфармавання сусветнай фінансавай сістэмы. Канкрэтныя прыклады — стварэнне Новага банка развіцця і Пула ўмоўных валютных рэзерваў БРІКС з агульным капіталам у 200 млрд долараў. Гэтыя крокі рэальна спрыяюць мадэрнізацыі глабальнай архітэктуры кіравання.

«Закон джунгляў» не працуе

Ужо цяпер БРІКС займае ўнікальнае месца ў глабальнай эканоміцы. Гэта самы вялікі рынак у свеце. Шэраг аналітыкаў прагназуюць, што значныя памеры эканомікі гэтых краін дазваляць ім трансфармаваць эканамічны рост у палітычны ўплыў. Гэта прывядзе да страты лідзіруючай пазіцыі сучаснай заходняй эканамічнай эліты і да пераходу на іншую мадэль эканамічнага кіравання. Яі заўважваюць эксперты, БРІКС — гэта не толькі краіны «пяцёркі», але і гістарычна звязаныя з імі краіны і народы, якія ўваходзяць у рэгіён. Яны фактычна прадстаўляюць не проста асобныя нацыі, а па сутнасці цывілізацыі. «Гэта дазваляе стварыць такую мадэль развіцця свету, якая магла б адказаць на выклікі новага стагоддзя і, напэўна, на дзесяцігоддзі і сотні гадоў наперад», — па-ведамі ў «Российской газете» дырэктар Цэнтра азіяцкай стратэгіі Расіі Ізетгюль эканомікі РАН Георгій Таларая.

Кітай у пачатку года вуснамі свайго міністра замежных спраў Ван І прапанаваў вельмі цікавую канцэпцыю. Гэта БРІКС+, а потым

БРІКС++ . Яны прадугледжваюць удзел у рабоце аб'яднання тых краін, якія найбольш уплывовыя і павінны з часам стаць сталымі партнёрамі як падчас саміту, так і падчас пастаянных сектаральных кантактаў. Напрыклад, у Сямёні апроч кіраўнікоў «пяцёркі» запрасілі таксама іх калег з Егіпта, Гвінеі, Мексікі, Таджыкістана і Тайланда. Даўно абмяркоўваюцца ідэя аб тым, што БРІКС павінен мець пэўнае «кола сяброў» — шэраг краін, якія можна было б назваць «назіральнікамі», і больш шырокае кола тых, каго можна было б назваць «партнёрамі па дыялогу». Падобныя структуры ёсць і вакол ШАС, і вакол АСЕАН. Яі заявіў у інтэрв'ю інфармагенцтва «Сінхуа» галоўны эканаміст Еўразійскага банка развіцця Яраслаў Лісавоў, увогуле ў якасці БРІКС+ уваходзіць больш за 35 дзяржаў. «У рамках гэтай ініцыятывы аб'яднанне не пашырае кола сваіх асноўных членаў, а стварае новыя платформы для ўзаемадзеяння на рэгіянальным узроўні на кожным з кантынентаў, дзе члены БРІКС адзіраюць выдуючы ролю», — канстатаваў эксперт.

Саміт у Сямёні з'яўляецца перспектыва на наступную дзесяцігодку. За гэты час глабальна памяншаецца эканоміка краін БРІКС. Яна будзе і «Сямёні», і «з'яўленні» адначасова. «З'яўленне вынікам з'яўляецца з'яўленне энергетыка і рэсурсаберагальнай тэхналогіі, а «Сямёні» — бізнэс-логіі, марскі турызм, развіццё акакультуры. «Сіняя эканоміка можа стаць драйверам росту глабальнай эканомікі», — па-дае газету меркаванне кіраўніца расійскай часткі Дэлегацыі савета БРІКС Сяргея Катрына. БРІКС таксама збіраецца пераадолаваць залежнасць ад долара. Паступова выцягваюцца амерыканскую валюту ва ўзаемазалежнасць паміж краінамі БРІКС і БРІКС+. У прынятай па выніках саміту дэкларацыі лідэры краін адзначылі, што дамовіліся падтрымліваць «цесную сувязь у мэтах развіцця супрацоўніцтва ў валютнай сферы

ў адпаведнасці з мандатам цэнтральных банкаў кожнай краіны, у тым ліку праз валютныя своп-операцыі, разлікаў у нацыянальнай валюце і прамых інвестыцый у нацыянальнай валюце, калі гэта мэтазгодна, а таксама вывучыць іншыя мадальнасці супрацоўніцтва ў валютнай сферы». Гендзірэктар расійскага Фонду прамых інвестыцый Кірыл Дамітр'еву лічыць, што краіны — члены БРІКС, гатовыя ісці далей, — абмяркоўвалася тэма стварэння крыптавалюты краін блага.

«Лічбавізацыя становіцца адным з лакаматываў глабальнага росту і аддыгрывае значную ролю ў павышэнні прадукцыйнасці працы, якасці жыцця. Новыя тэхналагічныя рашэнні павінны дапамагчы выхату на рынкі дзяржаў БРІКС не толькі буйных кампаній, але і малого і сярэдняга бізнесу», — адзначае прэзідэнт Расіі Уладзімір Пуцін, звяртаючыся да членаў Дэлегацыі савета арганізацыі. А ў якасці прыкладу развіцця асобнай гаспадарскай тэрыторыі варта ўспомніць сталіцу сьветлага саміту — Сямён. Цяпер яго валавы прадукт складае \$56 млрд. Інвестыцыі ў гарадскую інфраструктуру вырасілі летас на 14%. Аб'ём марскіх перавозак — 9,6 тысячы кантэйнераў (15-е месца ў

Жырандоля

Выпуск №34 (381)

Кінакрокі

Кінаплакат як унікальны знак часу

ШАЛЁНАЕ ВОКА ЧЫРВОНАГА КАНЯ

Дзіўна, як мастакі кінаплаката маглі вытанчана перадаць ідэалагічны фармулёўкі і ўласную пазіцыю. Чырвоны конь як сімвал рэвалюцыі — не падкапаешся. Але калі звярнуць увагу на дэталі, становіцца відавочна, што конь на плакате ашалелы, неўтаймаваны, небяспечны, што сімвал не такі просты і дакладны, а кінаплакат — не проста рэклама, а сапраўднае мастацтва. Мы завіталі на выставку «Беларускі кінематограф 1920—1930-х гадоў у кінаплакатах» ў Музей гісторыі беларускага кіно па эксклюзіўную экскурсію кіназнаўцы, даследчыка і дырэктара музея Ігара АўДЗЕЕВА. У першую чаргу звярнулі ўвагу на тыраж у тысячы экзэмпляраў.

Па тыражы плаката можна меркаваць пра месца фільма ў кінапракце і яго значнасць з пункту гледжання кінавытворцаў. Як, зрэшты, і па колькасці варыянтаў плаката да аднаго фільма: друкавалася ад аднаго да пяці, а ў некаторых выпадках аж да дзесяці! У нашай экспазіцыі, напрыклад, прадстаўлена адразу тры плакаты да фільма «Кастусь Каліноўскі»: адзін з іх, на беларускай мове, выпушчаны для беларускай тэрыторыі вялікім, улічваючы памеры нашай кінасеткі, накладам у 1000 экзэмпляраў; два астатнія варыянты з п'ятнаціцітысячным тыражом кожны меркаваліся для рускамоўнай аўдыторыі. Кажучы пра кінаплакат 1920—1930-х гадоў, трэба разумець, што ў тыя часы не было звыклых нам сродкаў інфармацыі кшталту інтэрнэту і тэлебачання, радыё знаходзілася ў зародкавым стане, таму апроч чорна-белых газет галоўную рэкламна-інфармацыйную функцыю ў дачыненні да навінаў кіно насілі каляровае, вялікі памеры плакат. Ад яго якасці залежалі камерцыйны поспех карціны, таму перад мастаком ставілася двойная задача: трэба было адной кампазіцыйнай перадаць асноўны пафас і санс фільма і ў той жа час прымусяць пайсці на сеанс. Шукаліся аўтары, здольныя гэта зрабіць, і ў барацьбе за гледца справа даручалася некалькім мастакам у надзеі на тое, што плакат хоць бы аднаго з іх (а лепш — усяіх адначасова) выкліча масавы прыток публікі.

А з чаго пачыналася работа? Каб папрасіць мастака напісаць кінаплакат, трэба даць яму магчымасць убачыць фільм першым.

Часам яму давалі тэму магчымасць, а часам забяспечвалі толькі камплектам рэкламных фатаграфій з ключавымі момантамі дзеяння карціны (фатаграф фіксаваў іх, стаячы побач з камерай). Камплект перадаваўся пракратным канторам для афармлення рэкламных стэндаў і выкарыстання ў газетных публікацыях. З такімі фота працавалі і мастакі, часам

поўнасю капіявалі выявы са здымкаў. Напрыклад, плакат фільма «Залатыя агні» відавочна зроблены на аснове рэкламнай фатаграфіі. У кампазіцыі аўтар аб'яднаў парачку, якая сядзіць пад кустом і спявае, і электрастанцыю, якая выпраменьвае каскад святла і азарае персанажаў. І такім чынам перадаў пафас фільма: шчаслівае жыццё савецкіх людзей звязана з індустрыялізацыяй.

Выходныя звесткі некаторых плакатаў сведчаць, што яны надрукаваны ў Маскве.

Цэнтрамі кінапракатнай справы, адпаведна і вытворцамі кінаплакатаў, у 1920—1930-я гады былі Масква і Ленінград. Кінастудыя мастацкіх фільмаў «Савецкая Беларусь» з 1928 года да 1939-га знаходзілася ў Ленінградзе, дзе было прасцей і плакаты заказваць. Трэба ж разумець, што беларускае кіно стваралася фактычна на «голым полі»: такіх перадаўмоў яго ўзнікнення, як у Францыі альбо Расіі, тут не было. Бо што такое кіно? Гэта вынік намаганьняў групы прыватных прадпрэм'яльнікаў, якія ўбачылі ў ім камерцыйную і мастацкую перспектывы. Дзевяці гэтай сферы паступова вучыліся і становіліся рэжысёрамі, апэратарамі і гэтак далей. У Беларусі, калі было вырашана наладзіць кінавытворчасць, не было ніводнага прафесійнага кінематографіста. Афішчы і плакаты да фільмаў таксама вырабляліся «саматужна», у адзінкавых экзэмплярах. Таму над плакатамі да беларускіх карцін працавала інтэрнацыянальная пляяда таленавітых майстроў. Сярод іх з Беларусі быў толькі адзін — Міхаіл Векслер, які нарадзіўся ў Віцебску, вучыўся ў знакамітым Віцебскім мастацкім вучылішчы ў Пэна і Шагала, а потым рэалізаваў свой талент у Маскве і Ленінградзе.

У нямы перыяд фільмаў на тэрыторыі Беларусі дэманстраваліся з цітрамі на чатырох афішыйных мовах — беларускай, рускай, польскай і ідыш.

Таму ў мяне пытанне да вашай даследчай працы. Дзе вам давялося шукаць матэрыял?

У асноўным у архівах Масквы, Санкт-Пецярбурга і Кіева. Пошукі праводзіліся на ўласным энтузіязме, у музея працяглі час не было рэсурсаў на даследчую працу, чаму гэта і расцягнулася амаль на пятнаццаць гадоў. Але, думам, не дарма. Неаднойчы да нас звярталіся замежныя калекцыянеры з настойлівай просьбай прадаць узоры кінаплакатаў мастацтва з нашай калекцыі. Напрыклад, зроблены з выкарыстаннем тыпова канструктывісцкіх прыёмаў плакат да «Нянавісі» альбо плакат да фільма «У агні народжаная» (першапачаткова — «Волат») з кідкай авангардыскай

вобразнасцю. Пад волатам разумелася маладая беларуская рэспубліка, якая вырастае ў выглядзе яскравай фігуры на фоне цёмнага мінулага, а на ёй — выявы персанажаў, то-бок лёсы тысяч людзей у іх супярэчлівай барацьбе за светлую будучыню. Па-свойму ўнікальны і плакат да фільма «Лясная быль»: мастак Барыс Клінч, чалавек дарэвалюцыйнай заваскі, не проста перадаў асноўны пафас карціны, але і выказаў асабістае стаўленне да матэрыялу. Адною дэталю — шалёным вожам чырвонага каня, сімвала рэвалюцыі, прадставіўшы яго бекантрольнай стыхіяй, вынікі дзеяння якой абсалютна непрадказальныя.

А на плакате фільма «Прастытутка», так выгледзе, рэстаран паказаны як пажыўное месца.

На выставцы мы павесілі разам плакаты да трох фільмаў, што прэтэндуецца на ролю перадаваў беларускай карціны. Калі глядзець у вытворчыя планы «Белдзяржкіно», першымчым павінен быць стаць «Кастусь Каліноўскі». Нічога дзіўнага для перыяду нацыянальнага адраджэння і актыўнай беларусізацыі: амаль усе задуманыя тады кінапраекты былі скіраваны на гісторыю беларускага народа. На жаль, запрошаны рэжысёр з вольным маштабных пастановак Уладзімір Гардзін зомг зняць «Каліноўскага» толькі ў 1927 годзе. І Юрый Тарыч, які ў 1925-м гадаўдзі паставіць «Лясную быль», раттам пераклучыўся на працу ў Маскве над больш прывабным для яго праектам «Крылы халопа», а «Лясная быль» выйшла на экран толькі пад канец 1926-га. У выніку першай у вытворчасць пайшла «Прастытутка», апошняй у планах «Белдзяржкіно». Паспрыяла палітычная кан'юнктура. Фільм задумваўся як навукова-асветніцкі твор пра барацьбу з прастытуцыяй, а атрымалася сацыяльнай драма на фоне жахаў нпа: кірунак дзяржавы мяняўся, і трэба было з дапамогай кіно стварыць негатывны вобраз новай эканамічнай палітыкі. Першым да масавага гледца дайшла усё ж «Лясная быль», менавіта ў яе цітрах упершыню з'явіўся подпіс «Вытворчасць «Белдзяржкіно».

Гутарля Ірэна КАЦЯЛЮВІЧ. katsyalovich@zviazda.by

Поўную версію інтэрв'ю чытайце на сайце zviazda.by

За падзеяй

НАРОДАМ, НАЦЫЯЙ ЗВАЦЦА

БЕЛАРУСКАЯ ЭТНАГРАФІЯ: 60 ГАДОЎ АКАДЭМІЧНАСЦІ

Калегі-вучоныя прызнаюцца, што крыху зайздросцяць супрацоўнікам менавіта гэтага інстытута Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. А усё таму, што іх імёны ведаюць у розных кутках краіны, што іх праца скіраваная не толькі на вывучэнне пэўнага аспекту рэаліснасці, але непасрэднае жыццё нашага народа. Ды і, па сутнасці, беларусы як нацыі і Беларусі як краіны, магчыма, не існавала б, калі б не руліва праца даследчыкаў жыцця і культуры нашых земляў, якія актыўна вандравалі, запісалі, вывучалі нас у канцы XIX — пачатку XX стагоддзя і ўжо тады заклалі асновы беларускай этнаграфіі, фалькларыстыкі і — шырэй — антрапалогіі.

Так, Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы НАН Беларусі адсвяткаваў сваё 60-годдзе. На-туральна, адсвяткаваў, сабраўшы калегі і папелчніку з нашай краіны і замежжа на вялікай міжнароднай канферэнцыі «Традыцыі і сучасны стан культуры і мастацтва». Гэты прадстаўнічы навуковы форум прайшоў у НАН ужо восьмы раз.

Сёння культуру часта называюць стратэгічным рэсурсам развіцця краіны, дзяржавы, нацыі. Менавіта нашы карані, адметнасці светапогляду і ладу жыцця, нацыянальная кухня і песні, строі і танцы робяць нас самімі сабой, фарміруюць адметнасці духоўнага жыцця. А гэта асабліва важна ў часы глабалізацыі. Незаўважна праламляючыся ў іншыя сферы, элементы нацыянальнага ўплываюць і на развіццё эканомікі, дабрабыт і — адпаведна, фарміруюць будучыню краіны. А сёння, у час асаблівай цікавасці да этнічнай культуры, вельмі важна мець арыенцір, тую грунтоўную базу, якая застанецца. Назаўжды. І за 60 гадоў працы Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы сабраў сапраўды грунтоўныя калекцыі і архівы, падрыхтаваў і выдаў прычыновава важныя зборнікі і манаграфіі. У якасці прыкладаў, што асабліва ўрахаваць, — багаты збор Музея старажытнабеларускай культуры, які існуе пры інстытуце, 30-томны праект «Беларуская народная творчасць», адзначаны Дзяржаўнай прэміяй краіны, даследаванні па гісторыі тэатра, кіно, музыкі.

Таму і не дзіўна, што, каб павіншаваць інстытут з юбілеем, на ўрачыстае пасяджэнне завіталі высокія і званыя госці.

Старшыня Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі НАН Міхаіл МЯСНІКОВІЧ:

— Гэтая канферэнцыя і юбілей, што мы святкуем, вельмі знакавыя для развіцця навуковага, гістарычнага і культурнага патэнцыялу краіны і сусветнай супольнасці. Сёння нам вельмі важна клапаціцца пра

Карціна ад аўтара — навукоўца і мастака, дырэктара Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, акадэміка Аляксандра ЛАКОТКІ ў падарунак Старшынэ Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу, члену-карэспандэнту Акадэміі навук Міхаілу МЯСНІКОВІЧУ.

развіццё нацыянальнай культуры, мовы і літаратуры, вельмі далікатна і з павагай ставіцца да замежных культур. Інтэграцыйныя працэсы, глабалізацыя ў такім выпадку нас дзюць садзейнічаць развіццю нас як нацыі. Канферэнцыя дае магчымасць абмяняцца думкамі, гэта вельмі карысна ў навукова-даследчай працы. Асабліва істотна яна сёлетая, у год, які ў нашай краіне аб'яўлены годам навукі.

Старшыня Прэзідыума НАН Беларусі акадэмік Уладзімір ГУСАКОЎ:

— Гаворачы пра навукоўцаў, якія працуюць у Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН, нельга не адзначыць іх сумленнасць, асабліва моцную сувязь з роднай зямлёй, народам, самаадданасць. Сапраўднымі зоркамі, прыкладамі прычыноваў з'яўляюцца цяперашні і колішнія супрацоўнікі інстытута. Можна згадаць імёны Рычарда Смольскага, Аляксандра Лакоткі, Зінаіды Мажэйкі, Яўгена Сахуты, Таццяны Мдзівані, але гэты шэраг будзе доўжыцца і доўжыцца.

Намеснік Міністра культуры Аляксандр ЯЦКО:

— За многія гады ўстанавіліся трывалыя сувязі паміж Міністэрствам культуры і Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. Яго супрацоўнікі актыўна ўдзельнічаюць у фарміраванні навуковага падмура, на якім сёння грунтуюцца працэсы развіцця нацыянальнай культуры. Даследаванні вучоных, накіраваныя на дабаўленне творчага досведу нашых архітэктараў, дзевяці дзяржавына-прыкладнага, выяўленчага, музычнага, тэатральнага і іншых відаў мастацтва, дапамагаюць вызначаць арыенціры культурнага развіцця. Вяршыня таксама напраўляе ў галіне вызначэння нацыянальнай ідэнтычнасці і самабытнасці народа, пошук падыходаў да вывучэння гісторыка-культурных каштоўнасцяў.

3 верасня ў Мінску 24-гадзінным святам завяршыўся беларуска-бразільскі фестываль урбан-арта Vulica Brasil

«Знайдзі сабе нармальную работу». «Гэта выслоўе часта даводзіцца чуць мастакам ад сваіх бацькоў і блізкіх, — пракаментаваў свой жэст Марат. — Маўляў, калі ўжо ты кінеш гэта дурное і пачнеш займацца сапраўднай справай. Я вырашыў надаць фразе іншы сэнс і прапанаваў наведвальнікам знайсці сабе нармальную работу ў значэнні «мастацкі твор». Выбраць у галерэі сярод прапанаваных твораў і набыць, даўшы магчымасць заробіць яго атрамам», — да экалогіі энергіі. Дуэт скульптураў «Рэха» Паліна Пірагова і Васіль Цімашоў — і новая гарадская скульптура з «жывых» матэрыялаў. Паліна і Васіль робяць трыбы з галін, якія аплячваюць адкрыццю новаму. «Калі непартрэтны стаў стасуны, таксамае атачэнне, закарэзаныя традыцыі запалняюць нас цалкам, то месца для таго, каб убачыць новыя магчымасці, не застаецца, — кажа мастак. — Я хачу нагадаць пра тое, як важна адкрытвацца новаму».

Беларускія мастакі — і не менш цікавыя творы і шляхі ўзаемадзейнення з гарадской прастора, яе напаленнем. Марат RGB, які на мінулым фестывалі прапанаваў раўна дзіўнае стварэнне графікі бакі свайго арт-грузавага сёлета вырашыў звярнуць увагу гледчоў на начыну машыны — надаўшы фургону функцыю галерэі. Мастак зрабіў унутры грузавага выставку карцін пад по-

сунгам «Знайдзі сабе нармальную работу». «Гэта выслоўе часта даводзіцца чуць мастакам ад сваіх бацькоў і блізкіх, — пракаментаваў свой жэст Марат. — Маўляў, калі ўжо ты кінеш гэта дурное і пачнеш займацца сапраўднай справай. Я вырашыў надаць фразе іншы сэнс і прапанаваў наведвальнікам знайсці сабе нармальную работу ў значэнні «мастацкі твор». Выбраць у галерэі сярод прапанаваных твораў і набыць, даўшы магчымасць заробіць яго атрамам», — да экалогіі энергіі. Дуэт скульптураў «Рэха» Паліна Пірагова і Васіль Цімашоў — і новая гарадская скульптура з «жывых» матэрыялаў. Паліна і Васіль робяць трыбы з галін, якія аплячваюць адкрыццю новаму. «Калі непартрэтны стаў стасуны, таксамае атачэнне, закарэзаныя традыцыі запалняюць нас цалкам, то месца для таго, каб убачыць новыя магчымасці, не застаецца, — кажа мастак. — Я хачу нагадаць пра тое, як важна адкрытвацца новаму».

У прыватнасці, сёлета тэматычным напрамкам прац бразільскіх і беларускіх street-мастакоў фестываль стала экалогія. І працэтання яго было вольным, задаўшы гарызонт інтэрпрэтацыі і разваг над тым, што для кожнага ёсць экалагічны стасуны.

Напрыклад, бразілец L7M, акцэнтаваўшы праблему знікнення рэдкіх відаў птушак, выявіў на мурале па вуліцы Няміга калібры, што імкнецца да чыстага паветра, на волю з пугаў бруду і саванасці. Ramon Martins, які ўжо нарабіў летася шуму, распісаўшы гмах на Кастрычніцкай (памытае выявы зубра, жоравы, алень і пеўня на вялікім будынку злева?), — сёлета працягнуў сваё пасланне, «апрацуваў» у рознакаляровую палітру геаметрычных формаў і беларускіх арнаментаў суседні з вышэйзгаданым будынак. Яго праца можна прычытаць як прысвечаную экалогіі наваколля і павязі культуры.

Фота Надзеі БУЖАК.

Фестываль

Куды ступіла нага фатаграфіста

«Месяц фатаграфіі» выяўляе «шырокую» свядомасць новых культурных праектаў

Варта паспець ацаніць дзіўную энергетыку архіўных чорна-белых здымкаў і канцэпцыі сучасных фатаграфіаў на пляцоўках «Месяца фатаграфіі», афішыйнае адкрыццё якога адбылося 6 верасня ў «Сталоўцы ХУЗ». Міжнародны фестываль прадставіў тут шэсць адмысловых выставак, якія рознымі шляхамі адзываюцца на тэму «калектывізацыі», але «Сталоўкай» падзея не абмяжоўваецца і ахоплівае, можна сказаць, увесь горад, а таксама выходзіць за яго межы. Месцам дзеяння для яшчэ 15 экспазіцый, шэрагу сустрэч, лекцый і майстар-класаў стаяць апроч гэтай дзевяці пляцовак у Мінску, Гродне, Брэсце, Паставах і арт-вёсцы Каптаруны.

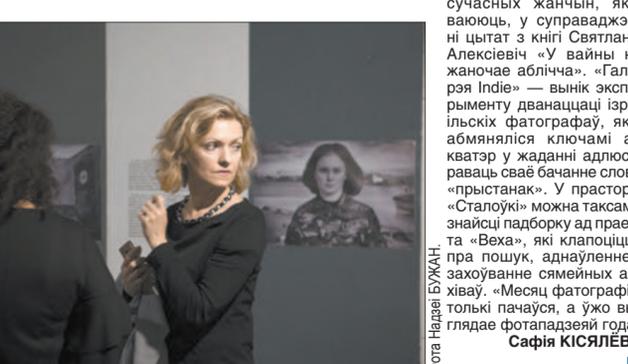
Трэба сказаць, дзя нашай прасторы, дзе фатаграфія пакуль яшчэ з цяжкасцю разумеецца як мастацтва, «Месяц фатаграфіі» — дзіўная рэч. Як гэта, фестываль, на якім не спяваюць, не танцуюць і не паказваюць кіно? Хіба можна падвесці пад фотапраект мастацкую канцэпцыю? А ці можна трапіць на сустрэчу, калі ты непрафесійны фатаграф? «Месяц» сваім авангардысцкім, талерантным, маштабным кірункам не ўлічваецца ў звыклі фармат беларускай культуры імпрэзы і сабою закрывае пэўную лакуну, бо, калі ў нас і можна трапіць на асобныя фотавыстаўкі, пляцовак для пэўнага прадстаўлення разнастайнасці, падсумоўвання і адняння ў сферы фотамастацтва не халае. Мець уласны міжнародны фестываль фотамастацтва — увогуле пачэсна.

Фестываль прапанаваў архіўныя і сучасныя работы, прапанаваў па пошукі і зборы здымкаў і практыч аўтарскія, доўгагаючыя выстаўкі і актуальнасці, беларускіх аўтараў і замежных. Тры дні на будынку Рагушы ў Мінску можна было убачыць праекцыі французца Клемана Брыена і пазначыць на іх беларускую сталіцу. Экспазіцыі рознага кшталту адкрываюцца ў галерэі «У», Нацыянальным гістарычным музеі, Нацыянальным цэнтры сучаснага мастацтва, прасторы «ЦЭХ», Рэспубліканскім цэнтры экалогіі і краязнаўства, галерэі «Кніжная шафа», брэсцкай прасторы «Крылы халопа», Цэнтры гарадскога жыцця

у Гродне, Dome культуры Лынтупаў (блізу Каптаруны).

«Месяц фатаграфіі» здольны адкрыць звычайнаму наведвальніку дзіўны свет вобразнаму, які прысутны ў кожнай вяртэцы. Дарчы, шматоблічны фестываль адзываецца ў Беларусі ўжо чацвёрты раз і хваліцца шырокім ахопам аўдыторыі: калі п'ясоцот тысяч чалавек сталі наведвальнікамі мерапрыемстваў трох мінулых фестываляў. Складана сказаць, многа гэта ці мала, улічваючы разнастайнасць і шматлікасць уключэнняў і «Месяці» імпрэз, але фотавыстаўкі, калі глядзець на іх дзіўна моцна ахапіць інтарэсы як ма-га большай часткі аўдыторыі. У сваёй ар-

Фота Надзеі БУЖАК.

Гарадская прастора

ВУЛІЦА РАДАСЦІ

Аўтарскае адзненне, тры музычныя сцэны, фудкорт з разнастайнымі стравамі, архітэктурныя інтэрвенцыі «Гарадскі пляж», «Ідэальны хмарачос», стрыт-арт ды батукіда — калі вы не трапілі ў мінулы выходны на Vulica Brasil, то прапусцілі адну з самых яскравых падзей лета. Беларуская-бразільскі фестываль, ініцыятарам якога вось ужо чацвёрты год выступае Пасольства Бразіліі ў Беларусі, мякка дэманструе нам новы Мінск — якім можа быць горад, калі яму гэта дазволіць.

«Ну, падумаеш, — скажа хтосьці, — прадаваліся гарачыя ракі на вуліцы, ну і што?» Ці так: «Ну, працавала сцэна з жывой музыкой, дык яна ў кожным клубе працуе, — што тут таго?» Да яшчэ трэці пачасны плячмы: «Ну, прайшла ваша батукіда — парад барабаншчыкаў, дзятчаты пакарсаваліся — і што змянілася?». «Ну, размалявалі нейкі будынак у розна-кляры, лейбы бы дрэўца пасадзілі», — прамоўце чацвёрты. І гэтак далей і да таго падобнае. Але давайце будзем шчырымі: Vulica Brasil — яна пра разнастайнасць. Ва ўсім. У гэтай самай ежы, калі не абавязкова «таптаць» адны і тыя ж беляшы і кока-колу, а пакаштаваць што-небудзь незвычайнае і карыснае. Калі слухаць не адно спевакоў «пад мінус» з рэпертуарам, які нагнаў аскому, а жывую музыку, якая сплучае розныя стылі і напрамкі. Калі ўспрымаць стрыт-арт не як бягзгудзю «мазно» на сценах, а як мастацтвае пасланне, асэнсаваны ліст да нас з вамі, гараджан, які фармава і балончынам (а бы вае і пэндзлем) піша стрыт-артыст. Vulica Brasil — яна пра гэта, ды яшчэ пра тое, што мастацтва жы-ве побач, у самых розных праявах і выявах, і ствараць яго можам мы самі. На самыя розныя тэмы.

У прыватнасці, сёлета тэматычным напрамкам прац бразільскіх і беларускіх street-мастакоў фестываль стала экалогія. І працэтання яго было вольным, задаўшы гарызонт інтэрпрэтацыі і разваг над тым, што для кожнага ёсць экалагічны стасуны.

Напрыклад, бразілец L7M, акцэнтаваўшы праблему знікнення рэдкіх відаў птушак, выявіў на мурале па вуліцы Няміга калібры, што імкнецца да чыстага паветра, на волю з пугаў бруду і саванасці. Ramon Martins, які ўжо нарабіў летася шуму, распісаўшы гмах на Кастрычніцкай (памытае выявы зубра, жоравы, алень і пеўня на вялікім будынку злева?), — сёлета працягнуў сваё пасланне, «апрацуваў» у рознакаляровую палітру геаметрычных формаў і беларускіх арнаментаў суседні з вышэйзгаданым будынак. Яго праца можна прычытаць як прысвечаную экалогіі наваколля і павязі культуры.

Дантэ Араіва — бразілец з каранямі народа айны — нацыянальнай меншасці Японіі — і прыгожае і пацудовае пасланне пра памяць і цяперашняе. Яго мурал па вуліцы Раманаўска Слабада звяртае на сябе увагу праз выявы дзвюх жанчын: маладзейшая падразае валасы старэйшай. Дантэ расказаў, што рытуал падразаання валасоў у яго інтэрпрэтацыі — гэта развітанне з непартрэбным мінулым, якое цягне назад і не дае магчымасці адкрыццю новаму. «Калі непартрэтны стаў стасуны, таксамае атачэнне, закарэзаныя традыцыі запалняюць нас цалкам, то месца для таго, каб убачыць новыя магчымасці, не застаецца, — кажа мастак. — Я хачу нагадаць пра тое, як важна адкрытвацца новаму».

Беларускія мастакі — і не менш цікавыя творы і шляхі ўзаемадзейнення з гарадской прастора, яе напаленнем. Марат RGB, які на мінулым фестывалі прапанаваў раўна дзіўнае стварэнне графікі бакі свайго арт-грузавага сёлета вырашыў звярнуць увагу гледчоў на начыну машыны — надаўшы фургону функцыю галерэі. Мастак зрабіў унутры грузавага выставку карцін пад по-

сунгам «Знайдзі сабе нармальную работу». «Гэта выслоўе часта даводзіцца чуць мастакам ад сваіх бацькоў і блізкіх, — пракаментаваў свой жэст Марат. — Маўляў, калі ўжо ты кінеш гэта дурное і пачнеш займацца сапраўднай справай. Я вырашыў надаць фразе іншы сэнс і прапанаваў наведвальнікам знайсці сабе нармальную работу ў значэнні «мастацкі твор». Выбраць у галерэі сярод прапанаваных твораў і набыць, даўшы магчымасць заробіць яго атрамам», — да экалогіі энергіі. Дуэт скульптураў «Рэха» Паліна Пірагова і Васіль Цімашоў — і новая гарадская скульптура з «жывых» матэрыялаў. Паліна і Васіль робяць трыбы з галін, якія аплячваюць адкрыццю новаму. «Калі непартрэтны стаў стасуны, таксамае атачэнне, закарэзаныя традыцыі запалняюць нас цалкам, то месца для таго, каб убачыць новыя магчымасці, не застаецца, — кажа мастак. — Я хачу нагадаць пра тое, як важна адкрытвацца новаму».

У прыватнасці, сёлета тэматычным напрамкам прац бразільскіх і беларускіх street-мастакоў фестываль стала экалогія. І працэтання яго было вольным, задаўшы гарызонт інтэрпрэтацыі і разваг над тым, што для кожнага ёсць экалагічны стасуны.

Напрыклад, бразілец L7M, акцэнтаваўшы праблему знікнення рэдкіх відаў птушак, выявіў на мурале па вуліцы Няміга калібры, што імкнецца да чыстага паветра, на волю з пугаў бруду і саванасці. Ramon Martins, які ўжо нарабіў летася шуму, распісаўшы гмах на Кастрычніцкай (памытае выявы зубра, жоравы, алень і пеўня на вялікім будынку злева?), — сёлета працягнуў сваё пасланне, «апрацуваў» у рознакаляровую палітру геаметрычных формаў і беларускіх арнаментаў суседні з вышэйзгаданым будынак. Яго праца можна прычытаць як прысвечаную экалогіі наваколля і павязі культуры.

Фота Надзеі БУЖАК.

■ Сам-насам

Любоў ЧАРКАШЫНА:

«АДЧУВАЮ СЯБЕ ШМАТ ДЗЕТНАЙ МАЦІ»

Бронзавы медаль на Алімпійскіх гульнях у Лондане. Яшчэ гадоў пяць таму краіна трыумфавала: адна з выхаванак айчыннай школы мастацкай гімнастыкі дастойна прадставіла сваю краіну на сусветным спарбортніцтве. Але ў тым жа 2012-м спартсменка заявіла аб сканчэнні кар'еры. Тым не менш яна не змагла цалкам адмовіцца ад справы ўсяго жыцця і трэнеруе цяпер будучых «Мяліт Станют» і «Алін Туміловіч».

— Вы строгі трэнер? — Не столькі строгі, колькі падбаўляльніца. Я разумю, што калі б я працавала ў офісе і не падпісвала ці не дарабіла пэўны дакумент, то заўжды б быў шанец зрабіць гэта заўтра без страт. Але калі я не дарабіла практыкаванне са спартсменам, то заўтра ён не выканае яго лепш.

— Адносіны паміж трэнерам і спартсменам — гэта дочкі-маці ці кіраўнік-падначалены альбо гэта двое дарослых, роўных адно аднаму? — Адносіны мяняюцца па меры сталення спартсмена. Калі гэта яшчэ зусім маленькая дзіця — амаль што дочкі-маці. Бо калі чатырохгадоваму дзяўчынку прыводзяць да цэбе на заняткі, ты з'яўляешся для яе пэўным абсалютам, якому яна давярае амаль гэтаксама, як і бацькам. У перыяд сталення спартсмены становяцца хутчэй падначаленымі, таму што інакш іх немагчыма накіраваць у правільнае рэчышча. А калі трэнер ужо дарослую спартсменку, вы працуеце на роўных, як прафесіянал з прафесіяналам. Яна па адным погляду разумее, што памылкі, які калі дзіця выканала практыкаванне, адразу можна скасаваць: «Я усё ведаю». Ты патрабеш ёй толькі для кантролю. Такія адносіны ў мяне складаліся з маім трэнерам Ірынай Лялярскай у апошні трэнераваны год.

— Разумею, што спартсмена немагчыма ўваць без сілы волі. І гэта ў вас ёсць. Наволькі яе можна сумесіць з жакоцкасцю? — Сілу волі ў нас, гімнастках, выхоўваюць з першых дзён заняткаў, і мя цяпер, трэнеруючы дзяўчат, робім тое ж самае. Спартсменцівы ніхто пад твой добры настрой пераносіць не стане. Таму ў гэты дзень у цэбе павінна быць усё на месцах. Ніякіх трызненняў і эмацыянальных збояў. Мы звычайныя людзі, усялякае бывае, але ў момант выступлення ўнікальнасць спартсмена праяўляецца ў жалезнай хватцы і сіле волі, калі можаш сябе пераадолець і зрабіць усё для таго, каб перамагчы.

— І гэта не выкарае жаноцкай сутнасці? — Толькі калі падкрэслівае. Тым больш што ў нас від спорту, які нясе прыгажосць. Мы сочым за фігурай, робім макіяж, падбіраем касцюмы. Адным словам — эстэтыка, крыніца якой хаваецца ў жаночым пачатку. Добры прыклад таму — фантастычна валявая Кацярына Галкіна. Але хто скажа, што яна не жаноцкая? Калі мужчына мусіць пасадаціць дрэва, вырастаціць сына і збудавать дом, то сапраўдна

— Што адчуваеш, калі прадстаўляеш перад усім светам сваю краіну? — Гэта на ўзроўні гонару дужа прыемна. Але калі выступаеш на Алімпійскіх гульнях, Чэмпіянаце свету, калі ўся ўвага грамадскасці сканцэнтравана на спорце, выходзіш на арэну, пачынаеш уся дрыжаць ад хвалявання. Памятаю, перад выходам у Лондане на дыван я стаю і думаю: «У мяне 30 секундаў, каб завярнуцца і пайсці адсоль, і больш гэтага страху не будзе». Але Ірына Юр'еўна каменнай сцёнай стаяла: ідзі, выступавай, усё будзе добра.

— «Мы не расказваем пра свае праблемы родным: напачатку далі зразумець сям'і, што мы — асобная ячэйка. Жывём толькі з уласных падказак і грабель». — Наколькі важна, каб сям'я падтрымлівала дзіця падчас заняткаў гімнастыкай? — Важна, каб падтрымлівала, але пры гэтым не ўмешвалася. Я зараз назіраю, што занадта актыўныя бацькі, якія прыводзяць да нас малышоў, не хочуць нашкодзіць сваёму дзіцяці, але робяць гэта. У пэўны момант пачынаюць кіраваць трэнераваным працэсам, расказваюць трэнеру, як што лепш рабіць, які калупнік для іх дзіцяці больш падыходзіць, калі яму варта адпачываць... Маленькі спартмен у гэтым выпадку знаходзіцца паміж двума агнямі: для прафесійнага росту трэба слухацца трэнера, але як жа бацькі? І ў гэты момант разумееш, што далей працаваць няма сэнсу.

— Як паводзілі сябе вашы бацькі? — Тага ставіўся да маіх заняткаў спакойна, па-мужчынску: займаецца, значыць, усё добра. Маці была, хутчэй, памочнікам трэнераў. Яна з імі падоўгу гутарыла па тэлефоне, сутнасці размовы, вядома, мне не перадавала, але ў выніку накіроўвала мяне, асабліва ў пераходныя моманты. І нават калі я добра выступала, яна бачыла памылкі і казалла пра іх. Калі хварэла і была дома, я трэнервалася пад пільным наглядом маці. Яна кантралявала, каб увечары я бегала кросы, у абеда расцягвалася, сачыла за тым, што я ем, раілася пра гэта з трэнерам.

— Вы са шматдзетнай сям'і. У той час гэта была рэдкасць... — Калі я была маленькай, гэта, хутчэй, была не рэдкасць, а складанасць. У 1990-я ўзровень жыцця быў іншы. Мама і тата браліся за любую працу. Памятаю, як мы ў маці пачыталі, чаму ў нас няма масла на сняданак. Зарэз я ніколі б такое пытанне не задала, бо разумею, як зарабляюцца грошы. Сучасныя дзеці

не здзіўляцца апельсінам на Новы Год. А для нас гэта было шчасце! Мы дзялілі апельсіны — многа нас, а ён — адзін! Я была не адна ў сям'і, не распешчаная, мне не было сорамна даношаваць рэчы за старэйшымі сястрой ці братам. Нягледзячы на нашу сіцілае матэрыяльнае становішча, кожны з нас вырас асобай, кожны адбыўся ў гэтым жыцці. Гэта цудоўна, калі ты не адзін у сям'і.

— Памятаю, што пастаянна прайшла старэйшы брат і сястру навучыць мяне чытаць, бо яны ўжо ўмелі, ім ніколі не было сумна. Таму чытаць навучылася рана, ужо ў 10 гадоў «праглынула» дарослыя творы: «Анну Карэніну» Льва Талстога, аповяданні Міхаіла Зошчанкі, «Людзі на балоце» Івана Мележа.

— У нас ёсць нікім не агучанае, але нязменная дзейнае правіла: на зборы нашы дзяўчаты, які мы калісьці, заўжды едуць з кніжкай — ці з падручнікам, калі гэта школьны час, ці з мастацкай літаратурай. І большасць дарчэ, выкарыстоўвае пляпавы варыянт, а не электронны. Памятаю, які Каця (Кацярына Галкіна. — «Зв.») зачыталася ў пэўны перыяд Эрыхам Марыям Рэмаркам, а ў Меліці Станюты ўвогуле была такая калекцыя кніг, што мы пастаянна прасілі ўзяць штосьці пачытаць.

— Цікава, слава не прайшла? Вас дагтуль пазнаюць на вуліцы? — Момантамі — так. Увогуле, беларусы нацыя не нахабная, таму нават калі пазналі, падку знаходзіцца паміж двума агнямі: для прафесійнага росту трэба слухацца трэнера, але як жа бацькі? І ў гэты момант разумееш, што далей працаваць няма сэнсу.

— Як паводзілі сябе вашы бацькі? — Тага ставіўся да маіх заняткаў спакойна, па-мужчынску: займаецца, значыць, усё добра. Маці была, хутчэй, памочнікам трэнераў. Яна з імі падоўгу гутарыла па тэлефоне, сутнасці размовы, вядома, мне не перадавала, але ў выніку накіроўвала мяне, асабліва ў пераходныя моманты. І нават калі я добра выступала, яна бачыла памылкі і казалла пра іх. Калі хварэла і была дома, я трэнервалася пад пільным наглядом маці. Яна кантралявала, каб увечары я бегала кросы, у абеда расцягвалася, сачыла за тым, што я ем, раілася пра гэта з трэнерам.

— Вы са шматдзетнай сям'і. У той час гэта была рэдкасць... — Калі я была маленькай, гэта, хутчэй, была не рэдкасць, а складанасць. У 1990-я ўзровень жыцця быў іншы. Мама і тата браліся за любую працу. Памятаю, як мы ў маці пачыталі, чаму ў нас няма масла на сняданак. Зарэз я ніколі б такое пытанне не задала, бо разумею, як зарабляюцца грошы. Сучасныя дзеці

Фота Сяргея Нікіціна

БЛІЦ-АПЫТАННЕ
— Жаваранак ці сава? — Сава.
— Якія людзі падабаюцца? — Усе!
— Без чаго немагчымае ваша жыццё? — Без сабак.
— Ранаці кава ці прабежка? — Кава.
— Дома цішыня ці свята? — Цішыня.
— Калі футбольны клуб, то... — «Чэлсі».
— Кніга, якую павінен прачытаць кожны. — «Повесть о настоящем человеке» Барыса Палаявога.
— Якую здраду нельга дараваць? — Жыццё вучыць прабацьку усё.

якім рэчам навучылася казаць «не». Зараз так шмат мерапрыемстваў, якія робяцца дзеля галачкі: туды мяне ўжо не зацягнуць. Да таго ж я не фанат начнага жыцця, і мяне пабавіць у клубах амаль немагчыма. Маці таксама не любіла шумных застоль, дыскатэкі, хвалявалася, калі мы туды хадзілі. Гэта не значыць, што бязвылазна сяджу дома. Мы з мужам можам і дома паляжаць, і на лешчына да бацькоў заехаць, і ў кіно схадзіць, Віця можа паехаць на хакей. Галоўнае — правільна расставіць прыярытэты. Не магу сказаць, што мяне сталі радзей запрашаць на мерапрыемствы. Хутчэй, я стала ўсё часцей адмаўляць.

— «Зорнасці ў спартсмена ў цэлым і ў гімнастака ў прыватнасці быць не можа. Бо як толькі яна з'яўляецца, пачынае шкідзіць спартыўнаму выніку і жыццю ў прыныцце». — Адпаведна, і часу з'явілася больш? — Больш майго ўласнага часу, які я магу патраціць на работу ў зале ці на тое, каб пабыць з сям'ёй. Ці проста паваліцца і пачытаць кніжку.

— Ці можа вас раніць крытычная заўвага? — Зараз вельмі рэдка. Раней — магчыма. Я магу хадзіць некалькі дзён чорнай хмарай, перажываючы, і гэта пабавіць толькі мой Віця і скажа: «Ну, хоціць дуцца!». І пашкадуе, і пасварыцца, што я не ў тым настроі. Сыграе на ўсіх гранях, і тое пацучуць пройдзе. Але з думкай, што зрабіла штосьці не так, буду хадзіць і некалькі дзён я перавараць.

— Вы з мужам у шлюбе ўжо 9 гадоў. Псіхологі кажуць, што

гэта самы час прыціраць. У вас так было? — Так атрымалася, што мы ўсё асэнсаванае ўжылі разам. Разам сталелі, вучыліся, набівалі гузы, ачаг будавалі. За гэты час ён ператварыўся з хлопчыка ў мужчыну таксама не любіла шумных застоль, дыскатэкі, хвалявалася, калі мы туды хадзілі. Гэта не значыць, што бязвылазна сяджу дома. Мы з мужам можам і дома паляжаць, і на лешчына да бацькоў заехаць, і ў кіно схадзіць, Віця можа паехаць на хакей. Галоўнае — правільна расставіць прыярытэты. Не магу сказаць, што мяне сталі радзей запрашаць на мерапрыемствы. Хутчэй, я стала ўсё часцей адмаўляць.

— Згадаю, як вы апісалі свае эмоцыі пасля таго, як узялі ў руку алімпійскі медаль у Лондане. Кавалак жалеза... — Я была здзіўлена гэтай пацучы. Увогуле спартсменам дзеляцца на два лагера: якія захапляюцца сваімі ўзнагародамі і якія ўспрымаюць іх толькі як метал. А колькі за гэтай кругляшай сіл, спелі, перажыванні! Усе бачаць толькі прыгожую карцінку: ты на п'едэстале, сцяг твайбй краіны. Але хто бачыць шлях? Я люблю чытаць аўтабіяграфію пісьменніка перад тым, як прачытаць ягоны твор. Каштоўнасць створанага чалавекам тады ўзрастае. Галоўнае я асэнсавалі.

Лёгкіх медалёў не бывае. Проста так чэмпіёнамі і прызёрамі не становяцца. Складаны шлях — перадумова для поспеху. Галоўнае адшукаць менавіта сваю дарогу.
Вераніка ПУСТАВІТ.
pustavit@zvizda.by

Даты Падзеі Людзі

9 ВЕРАСНЯ
1522 год — завяршылася першае кругасветнае плаванне экспедыцыі Фернана Магелана, якое даказала шарападобнасць Зямлі і наяўнасць адзінага Сусветнага акіяна.

1737 год — нарадзіўся Луджы Гальвані (1737—1798), італьянскі анатам і фізіялаг, адзін з заснавальнікаў вучэння аб электрычнасці. Першым даследаваў электрычны з'явы пры мышачным скарачэнні, выявіў узнікненне рознасці патэнцыялаў пры кантакце металу з электралітам.

1815 год — нарадзіўся Іосіф Антонавіч Гашкевіч, дыпламат, вучоны-мовазнаўца, даследчык Далёкага Усходу, натураліст. Дзяцінства правёў у Мінскай губерні. У 1839—1849 гадах быў у складзе Рускай духоўнай місіі ў Пекіне. Вывучаў кітайскую, карэйскую, японскую, маньчжурскую, англійскую, нямецкую, французскую, лацінскую, грэчаскую і іншыя мовы, даследаваў культуру і філасофію Кітая і Японіі. У 1855 годзе з яго ўдзелам заключаны руска-японскі дагавор. У 1858—1865 гадах быў першым расійскім консулам у Японіі. Першы інашэмец, якому было дазволена выехаць за межы японскай сталіцы і здзейсніць падарожжа на краіне. З 1867 года — адстаўца, жыў у маёнтку Мали (цяпер вёска ў Астравецкім раёне). Выдадзены ім першы ў Расіі «Японска-русскі слоўнік» адзначаны медалём Пецярбургскай АН. Памёр у 1875 годзе.

1913 год — рускі ваенны лётчык Пётр Мікалаевіч Несцераў упершыню ў свеце разлічыў і выканаў «мёртвую пятлю» — замкнёную крывую ў паветры, стаўшы такім чынам заснавальнікам найвышэйшага пілатажу.

1937 год — нарадзіўся (г. Мінск) Леанід Захаравіч Паланецкі, беларускі вучоны ў галіне кардыялогіі, доктар медыцынскіх навук, прафесар. Аўтар навуковых прац па дыягнастыцы і лячэнні неадкладных станаў пры сардэчна-сасудзістых захворваннях, распрацоўчы новых інфармацыйных тэхналогій для аперацыйнай дыягнастыцы з гемадынамічным кантролем, вучэбнічым патэнтным механізмам фарміравання парушэнняў каранарнага кровазвароту. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі.

Фота Сяргея Нікіціна

1942 год — у гады Вялікай Айчыннай вайны створаны Беларускі штаб партызанскага руху (БШПР), орган па кіраванні партызанскім рухам на тэрыторыі Беларусі, акупаванай нямецка-фашысцкімі войскамі. Створаны па пастанове Дзяржаўнага камітэта абароны СССР. Веў работу пад кіраўніцтвам ЦК КП(б)Б, арганізацыйна падпарадкаваўся Цэнтральнаму штабу партызанскага руху. БШПР распрацоўваў і ажыццяўляў мерапрыемствы па разгортванні партызанскай барацьбы; планавав, арганізоўваў і кантраляваў баявыя дзейныя брыгады і атрады, вырашаў пытанні забеспячэння партызан сувяззю, зброяй і боепрыпасамі.

Было сказана
Янка СІПАКОЎ,
беларускі савецкі пісьменнік, перакладчык:
«А раптам тое, што страілі заду, знойдзеш якраз наперадзе?»

■ Ну і ну!

РЫСАВЫЯ ПАЛІ АБАРОНІЦЬ РОБАТ-ВОЙК

У Японіі створана механічнае пудзіла: яно выглядае як войк, выдае застрашлівыя гукі і свеціць чырвонымі вачыма.

Стгодзі таму пасевы ў Японіі «ахоўвалі» ваўкі, якія жылі ў наваколных лясах. Гэта трымала дзіку і іншых дзікіх жывёл на аддалены ад палёў. Аднак у канцы XIX стагоддзя на ваўкоў было афіцыйна адкрыта паліванне, што прывяло да сур'ёзнага скарачэння іх папуляцыі. Вынікам стала парушэнне балансу экасістэмы: дзіку і аленяў на астравах стала больш, і цяпер яны ўсё больш актыўна знішчаюць рыс і іншыя сельскагаспадарчыя культуры. Падобная сітуацыя раней складалася ў Елаўстунскім парку ў ЗША. Пасля таго як там былі забітыя амаль усё ваўкі, тэрыторыю парку занялі ласі і іншыя капытныя, што аказалася для дрэў і раслін пагібельным. У 90-х гадах XX стагоддзя ваўкі былі штучна завезеныя ў парк, і да цяперашняга часу яны «кантралявалі» экалагічную сітуацыю.

Фота Сяргея Нікіціна

Пакуль у Японіі таксама абмяркоўваецца магчымасць таксама штучнага засялення астравоў ваўкамі, адзін з сельскагаспадарчых кааператываў краіны распрацоўваў робата. Пакрыты шчыльным мехам апарат па памерах супастаўны са сваім вышым «прататыпам» са свету дзікай прыроды: 65 сантыметраў у даўжыню і 50 сантыметраў у вышыню. Чырвоныя LED-вочы абсталяваны датчыкамі руху, а з пашчы, аздобленай вострымі ікламі, можа ратравацца 18 варыянтаў жахлівых гукаў — гэта не толькі ваўчынае выці, але і грозны чалавечы голас і нават стрэл. Сігналы пачынаюць спрацоўваць, калі інфрачырвоныя датчыкі зафіксуюць паблізу які-небудзь рух.

Іван КУПАРВАС. hvir@zvizda.by

СЁННЯ

Сонца Усход Захад Даўжыня дня
Мінск — 6.32 19.41 13.09
Віцебск — 6.20 19.32 13.12
Магілёў — 6.22 19.31 13.09
Гомель — 6.20 19.26 13.06
Гродна — 6.47 19.55 13.08
Брэст — 6.50 19.54 13.04

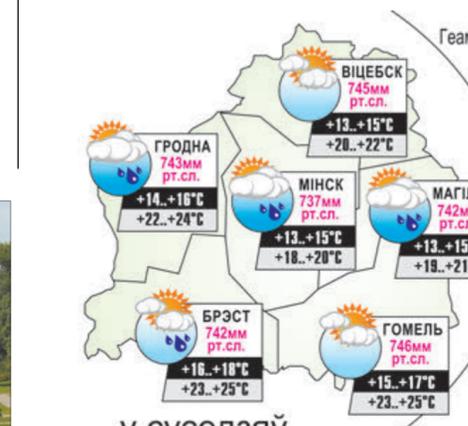
Месяц

Апошняя квадра 13 верасня. Месяц у сузор'і Цяльца.

Імяніны

Пр. Анфісы, Івана, Дзмітрыя, Міхаіла, Пімена, Савы, Сцяпана, К. Пятра, Сяргея, Якуба.

ЗАЎТРА

УСМІХНЕМСЯ

Няма нічога больш карыснага ў гаспадарцы, чым вінаваты муж.

— Доктар, які ў мяне дыягназ? — Жыць будзеце, але інтэрнэт прыйдзеца адразаць.

Азоўскае мора: за буйкі НЕ ЗАХОДЗІЦЬ!

— Чаму прыгожыя хлопцы сустракаюцца са страшнымі бабамі? — У свайго спытай.

Праца зрабіла з малпы чалавека. Водпуск вярнуў усё на свае месцы.

— Ты феміністка? — Калі за мяне плаціць у кавярні — не.

Фота Ільіа Малініна

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА
ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь
РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫЙНАЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.
Дырэктар — галоўны рэдактар СУХАРУКАЎ Павел Якаўлевіч.
РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. ДРЫНДРОЖЫК, Н. КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. ЛЯХОВІЧ (першы намеснік дырэктара), М. ЛІТВИНАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ІМЯДЗВЕДЗЕВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. КЛЯШЧУК, Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕУСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕПЛЯШУК.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».
АДРАС: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: пісьмаў — 287 18 64, маркетынгу — 337 44 04, скартарыята — 292 05 82, адміністрацыі за выпуск дадаткаў: «Чырвоная змена» — 292 44 12; «Мясцовыя самкіраванне» — 292 44 12, уласных карэспандэнтаў; у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гомелі: 28 27 27, Магілёве: 32 74 31, на Мінскай вобл.: (017) 292 21 03, бухгалтэры: 287 18 81.
http://www.zviazda.by; e-mail: info@zviazda.by, (для зваротаў): zvarot@zviazda.by
ПРЫЁМ РЭКЛАМЫ тэл./факс: 287 17 79, e-mail: reklama@zviazda.by
Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.
Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.
Газета адоўжана ў Рэспубліканскім унітарным прапрыетарстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку» ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень. Тыраж 20.008. Індэкс 63850. Зак. № 3442.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Нумар падпісаны ў 19.30
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 8 верасня 2017 года